

Geef jeugd de ruimte!

Nota Speelruimte Utrecht 2009

Nota Speelruimte Utrecht 2009

Geef jeugd de ruimte!

Inhoudsopgave

1	Inleiding	
	Inleiding	6
2	Stand van zaken in Utrecht	
2.1	Samenstelling van de bevolking	8
2.2	Stedelijke ontwikkeling	9
2.3	Speelruimte	10
2.4	Tevredenheid speelruimte	12
2.5	Prioriteiten	12
3	Visie en Stedelijke Doelstellingen Speelruimte	
3.1	Visie: Integrale benadering speelruimte met Jantje Betonnorm als minimumnorm	13
3.2	Stedelijke doelstellingen speelruimte	13
4	Uitvoeringsstrategie	
	Uitvoeringsstrategie	18
5	Planning en Organisatie	
5.1	Planning	21
5.2	Organisatie	22
6	Financiën	
	Financiën	23
	Bijlagen	
1	Overzichtskaart	24
2	Demografische Ontwikkeling	25
3	Projectplan schoolpleinen voor de buurt	27
4	Checklist Buitenruimte	33

Samenvatting

Ons college staat een stad voor ogen waar kinderen naar hartelust buiten kunnen spelen en waar jongeren elkaar buiten kunnen ontmoeten. In het Collegeprogramma staat deze ambitie nadrukkelijk genoemd en is de Jantje Betonnorm opgenomen om deze ambitie concreet te maken. Uiteraard is er tijd nodig om voldoende speel- en verblijfsruimte in alle wijken realiseren. Het is dan van belang om een heldere koers in te zetten voor speel- en verblijfsruimte. De herstructurering in de wijken is in volle gang, evenals de stadsuitbreiding in Leidsche Rijn. Daarnaast loopt de uitvoering van de wijkactieplannen volop en worden de komende tijd wijkgroenplannen ontwikkeld. In de aansluiting op al deze ontwikkelingen liggen kansen om meer en goede speel- en verblijfsruimte voor jeugd te realiseren! Maar ook verder is de (openbare) ruimte voortdurend in verandering. Om mee te liften op deze ontwikkelingen is een stedelijk kader nodig.

Het doel van deze nota is een stedelijk toetsingskader met inhoudelijke doelstellingen voor speelruimte in de wijken. De uiteindelijke vraag "Hoe zal de speelruimte er uit zien?" zal op wijkniveau en samen met kinderen en jongeren beantwoord moeten worden. Zij kunnen deze vraag als geen ander beantwoorden. Moet het een groene speelplek worden of is er juist behoefte aan een voetbalkooi met spelbegeleiding? Door speelruimteplannen per wijk op te stellen kan worden bepaald waar wat nodig is aan speelruimte. Samen met direct betrokkenen in de wijken (kinderen, jongeren en andere bewoners van de wijk, gemeentelijke en niet gemeentelijke professionals) willen we komen tot wijken waar naar hartelust gespeeld kan worden.

Hoofdpunten uit deze nota zijn

- De Jantje Betonnorm, welke we hanteren als minimumnorm voor speelruimte in de uitleggebieden en als inspanningsverplichting in de bestaande gebieden.
- De nadruk op kwaliteit en informele speelruimte naast het aantal vierkante meters en formele speelplekken. Daarbij rekening houden met de eigen identiteit (stedenbouwkundig, qua bevolkingsopbouw et cetera) van iedere wijk en hier op inspelen.
- Het belang om samen met partners te zoeken naar de mogelijkheden van dubbel gebruik van bestaande plekken (als schoolpleinen of sportvelden), ter vergroting van de beschikbare speelruimte in buurten waar verder weinig ruimte is.
- Het opstellen van 10 Wijkspelruimteplannen, in nauwe samenwerking met alle betrokkenen in 2009 en 2010.
- Versterking van de regie op ontmoetingsplekken voor jongeren in de buitenruimte. Ook aandacht voor ontmoetingsmogelijkheden voor jongeren die geen overlast veroorzaken.
- Financiering van de plannen uit een mix van geld dat beschikbaar is gekomen naar aanleiding van het amendement 'Speelplekken voor de buurt' (november 2007), het benutten van overige gemeentelijke budgetten (waarbij we trachten synergievoordelen te behalen door ontwikkelingen aan elkaar te verbinden) en het aanspreken van externe fondsen.

In de nota wordt gesproken over speelruimte. Hieronder wordt alle speel- en verblijfsruimte bedoeld voor de leeftijd 0-18+. Van jong tot oud dus.

1 Inleiding

Buitenspelen belangrijk voor ontwikkeling jeugd

Buitenspelen is belangrijk voor elk kind. Het draagt bij aan de lichamelijke, cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van een kind. Tijdens het spelen ontwikkelen kinderen hun spieren en oefenen ze hun behendigheid. Door buiten te spelen komen zij in de frisse lucht en krijgen zij via zonlicht veel vitamine D binnen, nodig voor sterke botten. Buitenspelen draagt ook bij aan de preventie en bestrijding van overgewicht (gezond bewegen); een actueel beleidsthema. Speelplekken liggen vaak in het groen en groen draagt via rust, bewegen en ontmoeten ook aantoonbaar bij aan en betere gezondheid. Naast het positieve effect op de gezondheid, bevordert spelen voorts probleemoplossend gedrag, logisch denken en taal- en betekenisverwerving. Door samenspel leren kinderen en jongeren met elkaar om te gaan, rekening met elkaar te houden, grenzen aan te geven. Spel geeft hen de gelegenheid om hun fantasie te gebruiken en te ontwikkelen in een dagelijkse situatie, om de wereld om hen heen te ontdekken en hun talenten te ontwikkelen.

...en voor de leefbaarheid van de wijk

Buitenspelen is niet alleen goed voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Ook blijkt dat voldoende en goede speel- en verblijfsruimte goed is voor de leefbaarheid in een wijk. Het stimuleert sociale verbanden (tussen ouders) en verkleint de kans op overlast en vandalisme. Woonwijken met voldoende en goede speel- en verblijfsruimte zijn ook nog eens economisch interessant: het bindt kinderen met gezinnen aan de stad. Er is dus veel behoefte aan deze woonmilieus.

Spelen heeft ook intrinsieke waarde

Maar spelen is niet alleen van belang voor de toekomst (de ontwikkeling van kinderen tot goed functionerende en gezonde burgers) of voor de wijk, maar heeft ook een intrinsieke waarde voor kinderen en jongeren nu. Want: spelen is ook gewoon leuk en jeugdigen hebben net als volwassenen behoefte aan –en recht op mogelijkheden om zich te ontspannen en te recreëren.

Dit recht is zelfs vastgelegd in artikel 31 van het Internationale Verdrag voor 'de rechten van het kind', dat in 1995 door de Nederlandse overheid is geratificeerd.

Schaarse ruimte zet speelruimte voor kinderen onder druk

Maar ruimte wordt steeds schaarser. In de concurrentiestrijd om ruimte legt speel- en verblijfsruimte voor de jeugd het steeds vaker af tegen woningen, winkels, kantoren, wegen en parkeergelegenheid. Resterende grasveldjes worden onbespeelbaar door hondenpoep en de rustige straatjes staan vol met auto's, waarvan de eigenaren liever geen spelende kinderen zien. Voor simpele spelletjes als 'stoepranden' op straat ontbreekt elke plek. Kortom, er blijft zowel letterlijk als figuurlijk steeds minder ruimte over om te spelen. Het is aan de overheid om te zorgen dat er voldoende ruimte overblijft voor kinderen en jongeren om veilig en gezond buiten te spelen.

Aandacht voor speelruimte in gemeentelijk beleid kan systematischer en explicieter

In het huidige gemeentelijke beleid werd tot nu toe weinig aandacht besteed aan speel- en verblijfsruimte. Vanaf 1999 zijn in opdracht van Stadswerken en Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling door de wijkbureaus speel- en verblijfsruimteplannen opgesteld, die deels wel en deels niet bestuurlijk zijn vastgelegd. Voor deze plannen gelden geen stedelijke uitgangspunten en er zijn geen afspraken op stedelijk niveau om voor een inbedding in het beleid te zorgen. Bovendien zijn de plannen vooral gericht op de formele speelplekken. Dat zijn bijvoorbeeld de openbare speelplekken, de Cruijff Courts en Krajicek Playgrounds en de 18 gemeentelijke en 3 particuliere bouwspeluinen.

Voor de informele speel- en verblijfsruimte zijn we aangewezen op stedelijke plannen zoals het structuurplan van de gemeente Utrecht. Speel- en verblijfsruimte is hierin nauwelijks terug te vinden. Het groenstructuurplan biedt mogelijkheden voor spelen en verblijven maar er is niets expliciet gemaakt, terwijl de combinatie 'groen spelen' veel perspectieven biedt. In de verkeers- en vervoersplannen wordt nauwelijks ingegaan op verkeer in relatie tot kinderen en jongeren (zoals de barrière-werking of veilige routes tussen speelplekken en huizen), uitgezonderd de voorstellen voor enkele 30 km/u zones. Die vormen overigens nog geen garantie dat kinderen veilig kunnen spelen, omdat ze in de praktijk door automobilisten toch vaak als 50-minzones worden beschouwd. Een genuanceerde benadering van dit probleem in overleg met politie en wegbeheerders is daarom van belang. Ook in de meeste wijkvisies krijgen speel- en verblijfsruimte nog weinig aandacht.

Kentering beoogd met nota Speelruimte

Wij maken ons sterk voor meer en betere speel- en verblijfsruimte voor de Utrechtse jeugd. In het Collegeprogramma hebben wij speel- en verblijfsruimte in de woonomgeving expliciet benoemd. Wij hanteren de Jantje Betonnorm, zoals die geldt voor de formele speelruimte. Maar we willen in het gemeentelijk beleid ook aandacht besteden aan de informele speelruimte.

Bij de ontwikkeling van de wijkgroenplannen wordt nadrukkelijk aansluiting gezocht met de nota Speelruimte en is de wederzijdse intentie om deze trajecten goed op elkaar aan te laten sluiten. Ook zijn er aanknopingspunten te vinden met bijvoorbeeld het Convenant Overgewicht, met als één van de prioriteiten de aanleg van speel- en sportruimte in de krachtwijken.

Programmatie aanpak: regie bij DMO, in nauwe samenwerking met de andere diensten.

Uitgangspunt hierbij is de programmatie aanpak van het onderwerp jeugd, waarbij gemeentebreed de verschillende diensten (gelijktijdig en vroegtijdig) aan dezelfde doelstellingen werken. In deze nota presenteren wij daarvoor ons beleid en de bijbehorende aanpak. We komen hiermee tegemoet aan de wens vanuit de Gemeenteraad (commissie Mens en samenleving 16/18 september 2008) om te kunnen beschikken over een door de Raad vastgesteld toetsingskader 'Speelruimte' en duidelijkheid over de te volgen aanpak en de beschikbare financiën.

In deze nota spreken wij over speel- en verblijfsruimte. Deze term verwijst naar speelplekken voor jonge en minder jonge kinderen en naar voorzieningen voor jongeren zoals hangplekken en jongeren ontmoetingsplekken. Globaal hanteren we de term kinderen vooral voor de groep tot circa 12 jaar. Voor de leeftijdsgroep daarboven spreken we over jongeren of over tieners. De term 'jeugd' gebruiken we als we het over beide groepen hebben.

2 Stand van zaken in Utrecht

In dit hoofdstuk wordt in kaart gebracht hoe de stad er op dit moment voor staat op het gebied van de beschikbare speel- en verblijfsruimte. In eerste instantie wordt de stedelijke ontwikkeling in beeld gebracht. Deze blijkt in belangrijke mate bepalend te zijn voor de speelmogelijkheden in een wijk of buurt. Vervolgens wordt er nagegaan welke speelruimte er op dit moment is. Voor zover aan de orde worden ook knelpunten aangegeven. Vervolgens wordt gekeken in hoeverre de inwoners van Utrecht nu tevreden zijn met het aanbod. Tot slot worden de prioriteiten aangegeven. Allereerst beginnen we met een beeld van de ontwikkeling van de bevolking in de stad.

2.1 Samenstelling van de bevolking

In 2008 wonen er in de gemeente Utrecht ruim 295.000 mensen. Van dit aantal zijn er circa 55.500 jonger dan 18 jaar, ofwel 18% van de totale Utrechtse bevolking. Aan de hand van de bestaande woningvoorraad, de woningbouwprogramma's en de huidige samenstelling van de wijken is een inschatting gemaakt voor het aantal inwoners van de stad in 2020. Er wordt een groei verwacht met 45.000 inwoners (+ 21%), zodat Utrecht 340.000 inwoners zal tellen. De groei komt bijna geheel voor rekening van de wijken Leidsche Rijn en Vleuten-De Meern. In de 'bestaande stad' komen er circa 10.000 inwoners bij (+ 4%). De verwachting is dat het aantal kinderen en jongeren relatief sterker zal stijgen: Utrecht verjongt.

De bevolkingsprognose is uitgesplitst naar leeftijdscategorie voor Utrecht en vervolgens per wijk. In bijlage 2 is een uitgebreid overzicht van demografische gegevens per wijk en leeftijdscategorie opgenomen. Wij zien dan dat:

- De stijging van het aantal jeugdigen tussen nu en 2020 bedraagt 31%. Dat betekent dat deze groep 10% meer groeit dan de bevolking van Utrecht in zijn geheel. Dit toont aan dat Utrecht verjongt;
- Het aantal kinderen van 0 tot en met 3 jaar stijgt met 23%. Dat ligt net boven de gemiddelde verwachte groei voor geheel Utrecht (21%). De groei van de leeftijds-

- categorie 4 tot 11 is geprognoseerd op 34% en de groep 12 tot en met 17 op 37%. Dat is veel meer dan de gemiddelde verwachte groei voor geheel Utrecht;
- De groei van het aantal jeugdigen is vooral verwacht in de Binnenstad, in Leidsche Rijn en Vleuten-De Meern. In Leidsche Rijn en Vleuten-De Meern gaat het om verdubbeling respectievelijk verdrievoudiging van aantallen;
- De wijk Noordoost valt op doordat het aantal jongeren minder sterk stijgt dan de bevolking van Utrecht gemiddeld. In Zuidwest geldt dat ook voor baby's en peuters.

Op het niveau van subwijk- en buurt zijn de verschillen niet erg groot, hoewel er uitzonderingen zijn. In alle buurten moet gestreefd worden naar meer en betere speel- en verblijfsruimte. Omdat er in de loop van de tijd aanzienlijke fluctuaties kunnen optreden is flexibiliteit in het formele aanbod noodzakelijk.

2.2 Stedelijke ontwikkeling

In 2006 heeft DSP een uitgebreide inventarisatie gemaakt* van de beschikbare speel- en verblijfsruimte in de 10 Utrechtse wijken. Zij neemt daarbij de ontstaansgeschiedenis van de stad als vertrekpunt. Op grond van de ontwikkeling van een stad kan men een indicatie krijgen van de 'bespeelbaarheid van haar wijken en buurten'. Op hoofdlijnen zijn er vier bouwperiodes te onderscheiden, die elk een eigen effect hebben op de beschikbaarheid van speel- en verblijfsruimte.

* De uitgebreide versie is deels verouderd en om die reden in deze nota niet opgenomen. Zij is desgewenst opvraagbaar bij het Programma Jeugd.

Binnenstad en vooroorlogse buurten

Deze kennen weinig buitenruimte. Over het algemeen is het hier voor kinderen tot een jaar of zes redelijk goed spelen (uitgezonderd de binnenstad en delen van de 19^e-eeuwse stadsuitbreiding). Voor kinderen en jongeren ouder dan zes jaar zijn er te weinig mogelijkheden. De bespeelbaarheid kan worden vergroot door bijvoorbeeld stukken straat autovrij te maken of door sloop van panden. Bij voorkeur zijn deze plekken openbaar toegankelijk, maar de mogelijkheden zijn beperkt. Dit is aan de orde in de wijken rondom de Binnenstad: West, Noordwest, Noordoost, Oost en Zuidwest.

Buurten jaren '50 en '60

Na de oorlog vond er een omdraaiing van de situatie plaats. De buurten met de portiek/etagewoningen en hoogbouw uit deze tijd zijn niet erg geschikt voor kinderen tot een jaar of zes. Jonge kinderen kunnen alleen onder begeleiding buitenspelen. Voor jongeren en kinderen ouder dan zes jaar zijn deze buurten juist meer geschikt door veel openbare ruimte. De mogelijkheden om de jongste kinderen zelfstandig buiten te laten spelen zijn beperkt. Er kunnen dicht bij de flats wat speelvoorzieningen met zitgelegenheid voor ouders gecreëerd worden. Dit speelt in de wijken West, Noordwest, Overvecht, Zuid en Zuidwest.

Buurten jaren '70 en '80

De woonwijken uit deze periode blijken voor alle leeftijdsgroepen een redelijk ideale omgeving. In deze periode zijn in Utrecht niet zo heel veel woonwijken gerealiseerd. De wijken Rijnsweerd en Lunetten dateren uit die periode en zij bestaan overwegend uit huizen met tuinen met hier en daar een appartementencomplex. Het woonerf is veel toegepast, waardoor kinderen veel minder hinder van verkeer ondervinden. Enige aanvulling van formele speelplekken voor jongeren vanaf 12 jaar is gewenst.

Nieuwbouw jaren '90 tot heden

Er is een grote variatie in buurten in de nieuwbouwwijken. Sommige buurten zijn compact met weinig openbare ruimte, andere buurten zijn ruimer van opzet. Over het algemeen is er weinig 'loze' openbare ruimte, de straten zijn smal en er zijn weinig pleintjes, trapveldjes en andere 'loze' ruimtes. Voor de kleinste kinderen is de situatie meestal voldoende of goed door een redelijk goede binnen-buitenrelatie. Voor jongeren en kinderen vanaf 6 jaar is de bespeelbaarheid veel minder. Vanaf 6 jaar zijn kinderen vooral aangewezen op de formele speelplekken. Dit speelt in de wijken Leidsche Rijn en Vleuten-De Meern.

Herstructurering

In alle wijken vindt herstructurering plaats door sloop met vervangende nieuwbouw en het toevoegen van nieuwe woningen in bestaande wijken (het zogenaamde 'inbreiden'). Deze ontwikkelingen betekenen een afnemende bespeelbaarheid van de omgeving voor met name kinderen en jongeren ouder dan 6 jaar. De opgave is hier om al bij bestemming en planvorming rekening te houden met meer speel- en verblijfsruimte voor kinderen van 6 jaar en ouder. Dit speelt in alle wijken en met name in West, Noordwest, Overvecht, Zuid en Zuidwest.

Aantal kinderen in Utrecht 2008-2020

Wijk	Aantal kinderen Leeftijd 0-3			Aantal kinderen Leeftijd 4-11			Aantal kinderen Leeftijd 12-17		
	2008	2020	%	2008	2020	%	2008	2020	%
West	1.389	1.611	16	1.967	2.349	19	1.214	1.409	16
Noordwest	1.748	2.140	22	2.632	3.123	19	1.830	2.070	13
Overvecht	1.701	2.080	22	2.712	3.357	24	1.908	2.230	17
Noordoost	1.831	1.955	7 <	2.785	3.078	11 <	1.913	2.071	8 <
Oost	1.036	1.300	25	1.546	2.042	32	1.071	1.409	32
Binnenstad	431	571	32 >	469	743	58 >	306	465	52 >
Zuid	1.326	1.641	24	2.164	2.530	17	1.363	1.559	14
Zuidwest	2.200	2.425	10 <	2.998	3.548	18	1.926	2.212	15
Leidsche Rijn	1.996	2.653	33 >	2.461	4.630	88 >	889	2.678	201 >
Vleuten-De Meern	2.846	3.876	36 >	4.550	7.080	56 >	2.421	4.231	75 >
Utrecht gemiddeld	16.504	20.252	23	24.284	32.480	34	14.841	20.334	37

De pijlen geven significante afwijkingen van het stedelijk gemiddelde aan (meer of minder dan 10%).

2.3 Speelruimte

Kinderen spelen overal en zij trekken zich niets aan van formele en informele plekken. Toch is het onderscheid formele en informele buitenruimte handig als denkkader (zie overzicht). Het is echter geen doel op zich. Wij achten ons namelijk verantwoordelijk om voldoende speelruimte voor jeugd

te hebben en kijken daarbij naar de totale openbare ruimte. Deze moet aantrekkelijk zijn en veilig om te spelen. Daarbinnen zijn er specifiek voor kinderen en jongeren ingerichte plekken. Dit zijn formele plekken met de bestemming spelen.

Overzicht speel- en verblijfsruimte

Functie, bestemming	Formeel	Informeel
Ruimte	Functie: spelen	Kan mede als speel- en verblijfsruimte gebruikt worden
Openbaar	<ul style="list-style-type: none"> • speelplaatsen • verblijfsruimte 	<ul style="list-style-type: none"> • alle openbare ruimte (m.n. groen, verkeersluwe straten en pleintjes, de stoep)
'Achter een hek'	<ul style="list-style-type: none"> • speeltuinen • schoolpleinen • sportvelden • stadsboerderijen • binnenterreinen 	<ul style="list-style-type: none"> • struingroen bij de woningcorporaties • winkelcentra e.d. • volkstuinten
Privé-domein	<ul style="list-style-type: none"> • commercieel aanbod (pretpark, tennisbanen, indoor speelcomplexen etc.) 	<ul style="list-style-type: none"> • tuin • terras • garagepad

Speeltuinwerk met begeleiding

De gemeente Utrecht telt 18 beheerde speeltuinen en 3 particuliere speeltuinen. Deze zijn verspreid over de stad. Er is tenminste één beheerde speeltuin per wijk. Sommige wijken hebben meerdere speeltuinen. De speeltuinen bieden kinderen uitdagender speelmogelijkheden dan de openbare speelgelegenheden. De Utrechtse speeltuinen zijn uniek in Nederland, omdat zij worden beheerd door wijkwelzijnsorganisaties met een gemeentelijke subsidie. Hierdoor is in iedere speeltuin tenminste één speeltuinmedewerker aanwezig. Deze professionele kracht zorgt voor het toezicht, maar organiseert ook activiteiten in de speeltuin. De speeltuinen zijn vooral bedoeld voor kinderen in de basisschool-leeftijd. Dat betekent dat de openingstijden van de speeltuinen aansluiten op de schooltijden. De speeltuinen zijn geopend na schooltijd en op vakantiedagen. De speeltuinen zijn ook toegankelijk op zaterdagmiddag en zondagmiddag¹. Een groot aantal speeltuinen heeft ruimere openingstijden.

¹ Een beperkt aantal speeltuinen is op zondagmiddag gesloten. Dit op verzoek van de buurt en omwonenden.

Schoolpleinen

Schoolpleinen zijn van oudsher belangrijke speel- en verblijfsplekken voor de jeugd. De gemeenteraad heeft ons College verzocht (motie nr. M53 van 31 mei 2007 en amendement van 8 november 2007) om zich in te zetten voor het zoveel mogelijk toegankelijk maken van de schoolpleinen voor de buurt. De schoolbesturen zijn juridisch eigenaar van de schoolpleinen en uit dien hoofde verantwoordelijk voor het dagelijks onderhoud van het terrein. Het gaat dan om de speeltoestellen, het speelterrein, de omheining en het groen. Voor dit onderhoud ontvangen de schoolbesturen een beperkte vergoeding van het rijk. De gemeente kan de schoolbesturen wel stimuleren, maar niet dwingen om de schoolpleinen na schooltijd open te stellen. De scholen zouden verleid kunnen worden hun schoolpleinen toegankelijk te maken voor de buurt, door bijvoorbeeld een aanbod om mee te betalen aan het onderhoud van het schoolplein of aan oplossingen voor het vandaliseprobleem. De schoolbesturen staan niet op voorhand afwijzend tegenover het openstellen van hun schoolpleinen.

Zij vragen wel dat er eerst aan een aantal randvoorwaarden

wordt voldaan. Het is niet bekend hoeveel schoolpleinen momenteel openbaar toegankelijk zijn. Uit een oproep aan de scholen om zich aan te melden voor een herinrichting van het schoolplein reageerden vorig jaar 42 scholen. Daarvan hadden er 9 een hoog hek om het plein staan. Het aantal afsluitbare hoge hekken neemt toe vanwege het vandalisme. Op dit moment ligt er een praktisch georiënteerd projectplan om in 2009 in nauw overleg met de buurt en de school te starten met een twaalfstal proefprojecten op schoolpleinen met 'begeleid spelen' en 'sleutelbeheer' (zie bijlage 3 voor het projectplan met daarin een overzicht van de te benaderen scholen). De precieze vorm en inhoud van deze pilots ligt bewust nog niet vast, omdat in samenspraak met alle betrokkenen gezocht zal worden naar de beste aanpak per schoolplein. De schoolbesturen hebben ingestemd met dit voorstel. Er zijn (danwel worden) 15 schoolpleinen opgeknapt en voorzien van nieuwe speeltoestellen met behulp van ISV-II geld. De laatste van deze 15 schoolpleinen worden begin 2009 heringericht. De projectleider 'schoolpleinen voor de buurt' (aangesteld bij afdeling Onderwijs) bewaakt de samenhang tussen de plannen.

Jongeren Ontmoetingsplekken

In 7 wijken zijn bij elkaar 15 jongerenontmoetingsplekken. Dit zijn hangplekken waar jongeren vanaf ongeveer 12 jaar samenkomen. De gemeente voert het beleid, dat daar waar een structurele behoefte bestaat, voorzien wordt in een Jongerenontmoetingsplek. Dat verklaart de onevenwichtige spreiding van dergelijke voorzieningen over de wijken. De laatste jaren is er een tendens om de hangplekken een plaats te geven in de aanpak van jongerenoverlast. Bij nieuw te ontwikkelen ontmoetingsplekken voor jongeren wordt steeds meer voorzien in een vorm van activiteitenbegeleiding vanuit de wijkwelzijnsorganisaties. Deze focus op overlastgevend jeugd heeft tot gevolg, dat bestaande ontmoetingsplekken minder toegankelijk worden voor jongeren in het algemeen. Het wordt bovendien steeds lastiger om nieuwe plekken in een buurt te realiseren.

In de toekomst willen we in het aanbod aan speel- en verblijfsruimte nadrukkelijk niet alleen aandacht besteden aan (groepen) jongeren die overlast besteden, maar ook andere jongeren die behoefte hebben aan een plek in de openbare buitenruimte, mogelijkheden bieden om elkaar - eventueel zonder begeleiding - te kunnen ontmoeten. Dit vanuit de visie dat jongeren die geen overlast veroorzaken net zo goed recht hebben op een plek in de openbare ruimte. De openbare ruimte is voor alle mensen in de stad, ook voor jongeren.

Uiteraard zonder dat hiermee de leefbaarheid voor andere bewoners van de wijk zoekraakt. Juist jongeren met goed gedrag willen we tegemoet komen door ze plekken en voorzieningen te bieden als ze daar behoefte aan hebben. Twee groepen waarvoor in de huidige 'overlastbenadering' niet vanzelfsprekend veel aandacht is, zijn daarbij uitdrukkelijk in het vizier: meiden en jeugdigen van 12-16 jaar. De laatste groep hangt veelal net tussen de voorzieningen voor kinderen en oudere jeugd in: ze zijn te oud voor de kinderspeelplekken en hebben nog niets te zoeken op de ontmoetingsplaatsen voor de oudere jeugd.

Voor jongeren(groepen) die overlast veroorzaken kan het belangrijk zijn een plek te hebben, gekoppeld aan een vorm van (activiteiten)begeleiding en/of een (bestaande) sportvoorziening, die een alternatief biedt voor verveling en overlast. Voor deze jongeren is het belangrijk niet alleen een alternatief te bieden, maar om ook duidelijke grenzen te stellen aan hun gedrag.

Gezien de dynamiek in sociale ontwikkelingen binnen groepen jongeren is de eis aan jongeren-ontmoetingsplekken (en eigenlijk aan speelplekken in het algemeen), dat ze snel in te richten zijn en ook weer gemakkelijk te verplaatsen. Ontwerpen moeten bovendien niet alleen vandalismebestendig zijn, maar ook makkelijk inpasbaar in verschillende omgevingen en bij voorkeur duurzaam.

Het is niet nodig of wenselijk, dat er één standaard 'jongeren-ontmoetingsplek' komt. Ontmoetingsplekken voor jongeren kunnen qua inrichting, voorzieningen en functie sterk verschillen van elkaar: van een 'bankje/afdakje' (alleen ontmoeten) tot een plek met activiteitenbegeleiding en/of gesitueerd bij een sportvoorziening ('sportplusplek').

De concrete behoefte (en gedrag) van jongeren en omwonenden, de fysieke situatie ter plekke en de financiële mogelijkheden bepalen samen wat de beste formule is. De gemeente hoeft bovendien niet alles te reguleren: jongeren zoeken dikwijls ook zelf plekken waar zij elkaar ontmoeten en hebben daar lang niet altijd instanties voor nodig.

Activiteiten in de openbare ruimte

Overall in de stad bieden wijkwelzijnsorganisaties en andere organisaties activiteiten aan in de openbare ruimte. Dit varieert van begeleid spelen, speluitleen, sportactiviteiten tot outreachend jongerenwerk voor specifieke groepen jongeren. Essentieel is dat het aanbod goed aansluit op de fysieke situatie en inhaakt op de wensen van de verschillende doelgroepen. Dat lijkt niet in alle wijken voldoende het geval te zijn.

2.4 Tevredenheid Speelruimte

Door de afdeling Bestuursinformatie worden periodieke enquêtes onder de bevolking gehouden over de mate van tevredenheid over speelruimte in de wijken. In onderstaande tabel zijn de cijfers per wijk en voor de stad als geheel opgenomen over de tevredenheid met speelplekken en jongerenvoorzieningen (pijlen geven een positieve of negatieve afwijking t.o.v. het gemiddelde aan).

Het percentage ouders dat tevreden is over speel- en verblijfsruimte voor hun kinderen ligt iets lager dan het percentage tevreden jongeren (brugklassers en derdeklassers). Dat blijkt uit de gegevens van de jeugdmonitor 2007. Over de hele stad genomen is iets meer dan de helft van de ouders (52%) (zeer)

tevreden over de speelplekken in hun wijk. In de binnenstad zijn de minste ouders tevreden over de speelplekken voor hun kinderen, met 28% tevreden ouders scoort deze wijk ver onder het gemiddelde. Zuid scoort met 67% tevreden ouders juist opvallend hoog. In de overige wijken zijn de afwijkingen van het gemiddelde minder sterk. Er lijkt geen aanwijsbaar verband met de sociaal economische samenstelling van een wijk. Overvecht scoort met 57% relatief hoog terwijl Zuidwest met 47% juist onder het gemiddelde scoort. Deze wijken zijn wat betreft aantallen jeugdigen en wat betreft voorzieningen-niveau ongeveer vergelijkbaar (bron: Inwonersenquête 2007).

Tevredenheid met speelruimte per wijk, 200

	% bewoners tevreden met speelplekken	% bewoners tevreden met jongerenvoorzieningen	% Jongeren tevreden met aantal speel/jongerenplekken
Utrecht gemiddeld	52	21	58
West	54 -	16 -	63 -
Noordwest	39 <	19 -	58 -
Overvecht	57 -	23 -	55 -
Noordoost	59 -	25 -	64 -
Oost	52 -	33 >	59 -
Binnenstad	28 <	19 -	50 <
Zuid	67 >	24 -	71 >
Zuidwest	47 -	20 -	65 -
Leidsche Rijn	57 -	22 -	46 <
Vleuten-De Meern	52 -	17 -	49 <

Bron: Inwonersenquête 2007 en jeugdmonitor 2007.

2.5 Prioriteiten

De behoefte aan speelruimte zal blijven groeien, terwijl de beschikbaarheid aan speelruimte onder druk staat. Woningbouw, verkeer en parkeerproblematiek zetten de bestaande speelplekken onder druk. Schoolpleinen worden steeds vaker afgesloten om vandalisme weg te houden. Uitbreiding van speel- en verblijfsruimte zal dan ook niet gemakkelijk zijn.

Op grond van de stedelijke ontwikkeling (ruimtelijke structuur), de beschikbare speelruimte en de tevredenheid van de inwoners/jeugd ontstaat een beeld van de inhoudelijke

lijke prioriteiten in de wijken. Waar zijn knelpunten en waar is er behoefte aan meer of betere speelruimte. De specifieke prioriteiten in de wijken stellen we vast, in nauw overleg met de dienst Wijken en andere belanghebbenden in de beginfase van het opstellen van de wijkspelruimteplannen.

Naast de inhoudelijke prioriteitstelling zal voor de fasering worden aangesloten bij de aanpak Krachtwijken en de ontwikkeling van Leidsche Rijn.

3 Visie en stedelijke doelstellingen speelruimte

3.1 Visie: Integrale benadering speelruimte met Jantje Betonnorm als minimumnorm

Alle ruimte vormt in principe de basis om te spelen. Of er voldoende speelruimte is en of kinderen en jongeren hier goed kunnen spelen, sporten of hangen, verschilt echter per wijk. In de ene wijk staan flats en is er veel groen, in de andere wijk staan kleine eengezinswoningen dicht op elkaar. Privé-tuinen bieden plek om te spelen en een groen karakter. Hoogbouw bemoeilijkt de sociale controle en het zelfstandig spelen. Al dan niet voldoende speelruimte hangt mede af van de bebouwing en inrichting, de bevolkingssamenstelling, de groenstructuur, toegankelijke schoolpleinen, aanwezigheid van speeltuinen en sportparken en de verkeerssituatie.

De gemeente stuurt op goede speel- en verblijfsruimte voor jeugd, zowel formeel als informeel. Een stevige basis van speelruimte die kan worden afgestemd op de vraag. De Jantje Betonnorm is de minimumnorm voor het aantal vierkante meters formele speelruimte. Maar alleen vierkante meters zijn niet voldoende. Ook de kwaliteit is belangrijk! Deze wordt bepaald door de inrichting, de bereikbaarheid en de (sociale) veiligheid (verkeer, water, voldoen aan veiligheidseisen in het Attractiebesluit). Verder is de samenhang met ander voorzieningenaanbod, zoals speeltuinen, schoolpleinen, sportvelden, stadsboerderijen en activiteitenaanbod voor jeugd van belang.

De vraag of er voldoende goede speel- en verblijfsruimte is, moet daarom uiteindelijk op wijk- en buurtniveau wordt beantwoord. Samen met jeugd en de wijkbewoners. Zij kunnen dit immers als geen ander beoordelen. Vanuit een integrale benadering en op basis van een beperkte set stedelijke doelstellingen voor speelruimte. Een stedelijk toetsingskader van waaruit de komende jaren gewerkt kan worden aan meer en betere speelruimte in de buurten en wijken van Utrecht.

3.2 Stedelijke doelstellingen speelruimte

De stedelijke doelstellingen voor speelruimte betreffen enerzijds kwaliteitseisen die we als College willen stellen aan speelruimte. Tegelijkertijd willen we meer speelmeters realiseren en aan kwaliteit winnen door andere voorzieningen open te stellen en geschikt te maken voor spelen.

3.2.1 Kwaliteitseisen speelruimte

De kwaliteit van de speelruimte wordt bepaald door:

- Jantje Betonnorm voor aantal vierkante meters formele speelruimte;
- bereikbaarheid en loopafstand;
- functies en inrichting;
- veiligheid.

In deze paragraaf staan de kwaliteitseisen toegelicht. Voor bereikbaarheid, de functionele inrichting en de veiligheid verschillen de eisen per leeftijdsgroep. De leeftijdsgroepen zijn 0-6 jaar, 6-12 jaar en 12-18+ jaar. In bijlage 4 staat alle informatie in een beknopte checklist.

Jantje Betonnorm als minimumnorm voor aantal m² formele speelruimte

Het ministerie van VROM heeft in 2006 de gemeenten verzocht om in ruimtelijke plannen meer rekening te houden met kinderen en jongeren. In het collegeprogramma staat dan ook: "Bij alle nieuwbouwprojecten in de gemeente komt drie procent ruimte voor groen en spelen". Dit is de zogeheten Jantje Betonnorm (zie kader).

Jantje Betonnorm: 3% formele speel- en verblijfsruimte

Minimaal 3% van de bebouwde oppervlakte (dit is het totale oppervlakte dat door gebouwen, tuinen, infrastructuur e.d. wordt ingenomen) wordt bestemd voor buitenspeel- en verblijfsruimte (formele speel- en verblijfsruimte). Stoeppen en vergelijkbare openbare ruimte worden hierin niet meegeteld.

Groenvoorzieningen bijvoorbeeld kunnen hierin wel worden meegeteld, mits deze hiervoor geschikt zijn en de omschrijving in het bestemmingsplan duidelijk maakt dat de gebieden met deze bestemming als speelruimte kunnen fungeren.

Voor de verdeling over de wijk geldt de volgende richtlijnen, die globaal overeenkomen met de actieradius van kinderen in verschillende leeftijdscategorieën.

- Blokniveau; tot 100 meter voor kinderen tot 6 jaar: 100 m²/ha (1%)
- Buurniveau; tot 400 meter voor kinderen van 6 tot 12 jaar: 140 m²/ha (1,4%)
- Wijkniveau; tot 1000 meter voor kinderen vanaf 13 jaar: 60 m²/ha (0,6%)

De norm spoort gemeenten aan om dit percentage te bereiken, met inachtneming van hun eigen integrale verantwoordelijkheid om voor jeugd goede speelruimte te realiseren.

De Jantje Betonnorm is echter algemeen en in zekere zin weinig verplichtend. De norm alleen geeft onvoldoende garantie op goede speelruimte voor de jeugd. Het risico bestaat zelfs dat de minimumnorm van 3% als maximumnorm wordt gehanteerd.²

² Bron: beleidsbrief met een reactie op het initiatiefwetsvoorstel Buitenspeelruimte aan de Tweede kamer. Van de Minister voor jeugd en Gezin, 17 juli 2007.

Dat blijkt ook uit de beleidsbrief van minister Rouvoet van Jeugd en Gezin in zijn afwijzing van het verzoek om te komen tot een landelijke speelruimtenorm en uit het handboek gemeentelijk speelruimtebeleid van Jantje Beton en het NUSO.³

Wij hanteren de Jantje Betonnorm als minimumnorm voor de berekening van het aantal benodigde vierkante meters voor de uitleggebieden en de herstructureringsgebieden. Voor de bestaande stad streven we naar dit percentage toe te groeien en het aantal vierkante meters speel- en verblijfsruimte in ieder geval niet terug te laten lopen. Bij de berekening worden stoeppen en vergelijkbare openbare ruimte niet meegeteld. Ook sportvelden en de beheerde speeltuinen tellen niet mee. Bij de concrete invulling wordt een integrale afweging op wijkniveau gemaakt. Kortom: de Jantje Betonnorm is geen doel op zichzelf, waaraan rechten ontleend kunnen worden, maar een ijkpunt en een minimumnorm.

Bereikbaarheid en loopafstand

De actieradius van kinderen wordt groter naarmate zij ouder worden

Leeftijd	Actieradius	Loopafstand in minuten	Reikwijdte
0-6	100 m	2	1 ha
6-12	300 - 400 m	5	9-16 ha
12-18+	800 - 1000 m	15	64-100 ha

NB Niet iedere afstand is even gemakkelijk af te leggen. Barrièrewerking door drukke infrastructuur of sociaal onveilige plekken kunnen de actieradius beperken.⁴

Functionies en inrichting

Er is landelijk en stedelijk veel kennis over het belang van spelen en wat een goede buitenomgeving voor kinderen zou moeten bieden. Voor iedere leeftijdscategorie zijn andere spelactiviteiten van belang. Jonge kinderen spelen vaak individueel en hebben voldoende aan eenvoudige spelaanleiding (een kleine glijbaan of een huisje) en een beperkt aantal vierkante meters. Naarmate kinderen ouder worden wordt de behoefte aan mogelijkheden om samen te spelen (denk aan voetbal-

³ NUSO is het Nederlands Instituut voor Speelruimte en Jeugdrecreatie

⁴ Bron: NUSO en Jantje Beton.

veldjes, hinkelpaden) groter. Ook wordt een inrichting die hen in staat stelt om hun motorische kunsten (voor elkaar) te vertonen (denk aan duikelrekken, klimrekken) aantrekkelijk.

Speelplekken kunnen worden ingericht voor meerdere functies:

- **ontdekken en bewegingsspel** (w.o. balspel): vooral voor jonge kinderen (0-5 jaar) belangrijk om zichzelf en de wereld om hen heen te leren kennen; voor wat oudere kinderen wordt het meer oefening en ontwikkeling van motorische vaardigheden en samenspel (6-11 jaar);
- **constructiespel**: construeren en creëren van objecten is een belangrijke voorwaarde voor de latere ontwikkeling van de waarneming en voor de daarop voortbouwende hogere mentale processen zoals denken, problemen oplossen en geheugenfuncties;
- **fantasiespel**: spelvorm vooral bij jonge kinderen in relatie tot de sociale ontwikkeling van solitair spel naar coöperatief spel. Imitatie en rollenspel spelen een grote rol;
- **rondhangen**: elkaar buiten ontmoeten en kletsen zijn belangrijke behoeften van kinderen en jongeren; niet als spel te beschouwen activiteiten, maar er moet wel 'speel- en verblijfsruimte' voor zijn. Vooral vanaf 12 jaar van belang; een JOP is een voorbeeld van een formele plek.

Voor veiligheid gelden de volgende eisen

Leeftijd	Toezicht	Verkeer	Veiligheid
0-6	Overzicht is belangrijk. Dit geeft ouders gelegenheid om toezicht te houden.	Verkeersluwe woonomgeving en verkeerbarrières vergroten de veiligheid. Drukke wegen en 50 km wegen geven extra risico.	Voor alle speel- en verblijfsruimte geldt het attractiebesluit voor de veiligheid van speeltoestellen. De aanwezigheid van water vormt een extra risico voor jonge kinderen.
6-12	Buurten met voldoende sociale controle bieden een veiliger speelomgeving.	Verkeersluwe woonomgeving en verkeerbarrières vergroten de veiligheid. Drukke wegen en 50 km wegen geven extra risico. Voor deze leeftijd zijn ook veilige routes van en naar school van belang!	Voor alle speel- en verblijfsruimte geldt het attractiebesluit voor de veiligheid van speeltoestellen.
12-18+	Wijken met voldoende sociale controle bieden een veiliger omgeving.	Verkeersluwe route naar school en voldoende verkeersluwe verblijfsruimte verhogen de veiligheid.	Voor alle speel- en verblijfsruimte geldt het attractiebesluit voor de veiligheid van speeltoestellen.

Voor de kwaliteit van de inrichting gelden de volgende uitgangspunten

Leeftijd Kwaliteit inrichting

0-6	Focus op de straat De relatie tussen huis en buitenruimte is belangrijk en aanwezigheid van tuinen. Laagbouw is positief en hoogbouw negatief. Ruimte in de directe omgeving is belangrijk, de straat, brede stoeppen, veel groen; een autoluwe buurt geven een aantrekkelijke speelomgeving.
6-12	Focus op de buurt Ruimte in de ruimere omgeving is van belang: veel groen en stoeppen en een autoluwe buurt.
12-18+	Focus op de wijk en stad Veel groen, maar ook bereikbaarheid van een drukke openbare omgeving om te zien en gezien te worden. Belang van sociale controle.

Veiligheid

De veiligheid van speel- en verblijfsruimte wordt bepaald door de mate van toezicht, het verkeer, aanwezigheid van water en technische eisen waaraan de speeltoestellen en inrichting moet voldoen. Sociale veiligheid is bij het spelen belangrijk. Als deze niet aanwezig is, belemmert dit het spel en is er meer toezicht en begeleiding nodig. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de wijk Overvecht. Er is veel groen en ruimte om te spelen, maar deze wordt als onveilig ervaren. Ouders houden hun kinderen dan binnen.

3.2.2 Kwaliteit en medegebruik andere voorzieningen

Speelruimteplan voor iedere wijk

Ons College ziet kansen om meer vierkante meters en meer kwaliteit aan speelruimte te realiseren. Bovenop de vierkante meters van de Jantje Betonnorm. We zien mogelijkheden door:

- aan te sluiten bij de groenstructuur;
- schoolpleinen zoveel mogelijk open te stellen;
- medegebruik van speeltuinen en sportvelden;
- activiteiten aanbod in de openbare ruimte.

De vraag of er voldoende goede speel- en verblijfsruimte is, moet uiteindelijk op wijk- en buurtniveau worden beantwoord. Samen met jeugd en wijkbewoners kan worden beoordeeld of er voldoende mogelijkheden zijn om te spelen, zowel formeel als informeel. Deze inventarisatie wordt meegenomen in een speelruimteplan. Het speelruimteplan geeft inzicht in de speelruimte per wijk en waar kansen liggen op verbetering, aansluiting en medegebruik, zowel op korte als langere termijn.

Aansluiten bij de groenstructuur

In de bestemmingsplannen is 'spelen' onderdeel van de functie 'groen'. Spelen wordt niet als afzonderlijke functie bestemd.

Het belang van groen is uitgewerkt in het groenstructuurplan 2007. Het groen wordt steeds intensiever gebruikt en is ook van groot belang als (sportieve) speelplek. Er is niet allen behoefte aan voldoende groen, maar ook aan een goede en gevarieerde kwalitatieve invulling. Dat geldt ook voor de functie spelen. Met het groenstructuurplan is de ambitie vastgelegd om te komen tot beter groen en een betere balans tussen 'rood', 'groen' en 'blauw'.

Uit de quickscan 'Groen en spelen in de prachtwijken' - waarin antwoord wordt gegeven op de motie 'ruimte en groen voor de buurt' - blijkt dat speelplekken een belangrijk middel zijn om de openbare ruimte te versterken en het gebruik van groen in de wijken te bevorderen. De komende twee jaar worden wijkgroenplannen ontwikkeld en uitgevoerd. Dit is de uitvoering van het groenstructuurplan en geeft antwoord op de knelpunten in de quickscan. Met de uitvoering van deze plannen zal ook de functie van spelen in het groen verder worden versterkt. Uiteraard is niet van elke groenplek ook een speelplek te maken. Soms zal bijvoorbeeld de 'natuur-functie' van een groenlocatie juist geen spelen toelaten.

Meer openstellen van schoolpleinen

De gemeenteraad heeft ons College verzocht om ons in te zetten voor het zoveel mogelijk toegankelijk maken van de schoolpleinen voor de buurt.⁵ Vanuit het amendement 'Speelplekken voor de buurt' is voor de komende jaren geld beschikbaar gesteld. Daar waar speelruimte in wijken schaars is, kan medegebruik van schoolpleinen door de buurt het tekort aan speelruimte terugdringen. In de op te stellen wijk-speelruimteplannen kijken we integraal naar de beschikbare en gewenste ruimte en betrekken we dus nadrukkelijk ook de mogelijkheden van medegebruik van schoolpleinen in de wijk. Per concrete situatie maken we een afweging. Hoeveel speelruimte is er al in de wijk, hoe bereikbaar is deze en heeft de openstelling van een bepaald schoolplein een duidelijke (speel)meerwaarde voor de wijk? Niet op elke plek zal dit even urgent zijn. We zetten bij voorrang in op de plekken waar de meeste behoefte is en de minste alternatieven.

Er is een aantal afspraken nodig om schoolpleinen open te kunnen stellen voor de buurt. De afspraken gaan over:

- verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid van gemeente, schoolbestuur en ouders;
- toezicht;
- vandalisme;
- investeringen en onderhoud;
- openstellen schoolpleinen in relatie tot de speelruimte in de buurt.

Er worden door de scholen twee soorten schoolpleinen onderscheiden:

- 1 Met een hoog hek die afgesloten zijn voor de buurt: hier zou een vorm van toezicht (sleutelbeheer, begeleid spelen) een oplossing kunnen zijn om het plein weer open te krijgen. Het probleem van vandalisme is dan ook voldoende afgedekt;
- 2 Met een laag of geen hek die wel door de buurt kunnen worden gebruikt: stimuleren om deze pleinen blijvend open te houden door bijvoorbeeld de speelwaarde te verhogen en een vergoeding voor het onderhoud en de gevolgen van vandalisme te geven, al dan niet in combinatie met buurttoezicht.

Het In het najaar 2008 is een projectplan gemaakt voor de uitvoering van een aantal pilots met sleutelbeheer en begeleid spelen op een 12-tal schoolpleinen in de stad. Het betreft schoolpleinen op plekken in de stad waar nu weinig

⁵ Amendement 'Speelplekken voor de buurt', A64, 2007.

(andere) speelruimte is voor de buurt. In deze pilots worden ook problemen met betrekking tot onderhoud en vandalisme meegenomen. Leerpunten en oplossingen uit deze proefprojecten zullen worden gebruikt om de aanpak te verbreden naar de hele stad. De schoolbesturen, verantwoordelijk voor de schoolpleinen, hebben ingestemd met de voorgestelde proefaanpak van het projectplan, die begin 2009 van start gaat. De eerste pilots moeten gaan draaien in het voorjaar van 2009.

Medegebruik speeltuinen en sportvelden

De speeltuinen bieden veel uitdaging en georganiseerde activiteiten. Iedere wijk heeft tenminste 1 beheerde speeltuin. De huidige openingstijden sluiten niet altijd aan op de wensen van de buurt. Momenteel wordt in overleg met de wijkwelzijnsorganisaties gewerkt aan een voorstel voor optimaal gebruik van de beheerde speeltuinen. Uitgangspunt is om zoveel mogelijk aan te sluiten op de wensen en mogelijkheden van de buurt. Bij de opstelling van de wijkspeelruimteplannen besteden we ook aandacht aan de behoefte in de wijk aan openstelling van de speeltuinen in de daluren. Het voorstel moet passen binnen de huidige financiële kaders en de afspraken met de wijkwelzijnsorganisaties.

Met de toename van het gebruik van kunstgras worden sportvelden ook steeds geschikter voor intensief gebruik. Hiermee wordt de mogelijkheid vergroot voor het gebruik van deze velden door de jeugd uit de wijk. Medegebruik vraag wel om specifieke afspraken per sportcomplex.

Activiteitsaanbod in de openbare ruimte

Wij stimuleren actief het gebruik van de openbare ruimte, ook door jeugd. In het speel- en verblijfsruimteplan wordt het beschikbare activiteiten aanbod in de openbare ruimte meegenomen. Het aanbod wordt afgestemd op de doelgroep en de gewenste plekken. Aandachtsgebieden zijn plekken waar weinig sociale controle is en veel jeugd op straat speelt. Dit gebeurt door activiteiten aanbod voor alle leeftijdsgroepen. Bijvoorbeeld door uitleen van speel- en spel materiaal, begeleid spelen en sport- en spelactiviteiten op de Cruiff Courts.

4 Uitvoeringsstrategie

Onze ambitie is het creëren van een stad waar jeugd een plek heeft en kan spelen en sporten in de buitenruimte. Met deze nota stellen we onze visie en stedelijke doelstellingen vast. Vanuit dit kader kunnen speelruimteplannen voor de wijken worden gemaakt of geactualiseerd. Daarbij is het vanzelfsprekend van belang om rekening te houden met de eigen (stedenbouwkundige) identiteit en mogelijkheden en beperkingen van iedere wijk. Er kan aangehaakt worden op de gebiedsontwikkelingen, maar op basis van de speelruimteplannen kunnen ook aparte prioriteiten en initiatieven in de wijken worden aangepakt en beoordeeld.

De komende jaren willen we de speelruimte voor jeugd in Utrecht verder verbeteren, met oog voor de veranderende leeftijdsopbouw en samenstelling van de bevolking in de wijken. In jonge wijken is bijvoorbeeld vaak extra behoefte aan speelruimte voor 0-6-jarigen met kleine speeltoestellen, glijbanen en wipkippen. Maar jeugd wordt ouder en dan verandert de behoefte en is een andere inrichting noodzakelijk. In de wijkspelruimteplannen zal ook aandacht zijn voor scenario's en een veranderende demografie en veranderende behoefte voor speelruimte. We zullen hierop onder meer inspelen met een flexibele inrichting van speel- en ontmoetingsplekken. Ook de wens van jeugdigen aan avontuurlijke en vrije speelruimte zullen we meenemen, net als het gebruik van natuurlijke en duurzame materialen.

De strategie is om in de wijk, samen met de kinderen en jongeren speelruimteplannen te maken, waarbij zowel gezocht wordt naar concrete maatregelen die op korte termijn te realiseren zijn als naar wensen en mogelijkheden voor de langere termijn. Zowel de kinderraad als U-shake worden betrokken, maar ook andere partijen zoals de ouders en kinderen via de scholen en bijvoorbeeld het peuterspeelzaalwerk en de wijkwelzijnsorganisaties. Deze aanpak wordt vanuit een stedelijke regie ingezet met een wijkgerichte uitvoering in samenwerking met de wijken.

Het stedelijke kader en de aanpak zijn met de betrokken gemeentelijke diensten vastgesteld (diensten Stadsontwikkeling, Maatschappelijke ontwikkeling, GG&GD, Projectbureau Leidsche Rijn, Stadswerken, Wijken en de Programma's Utrecht Vernieuwt en de Krachtwijken). Deze aanpak en de uitgangspunten zijn met de betrokken partijen vastgesteld. Bij de uitwerking worden tal van externe partijen betrokken zoals de wijkraden, woningcorporaties, scholen, welzijnsorganisaties en last but not least de jeugd zelf.

De hoofdpunten van de strategie zijn:

- a stedelijke doelstellingen speelruimte;
- b stedelijke regie en wijkgerichte speelruimteplannen met aandacht voor de korte en de langere termijn;
- c met jeugd en wijkbewoners;
- d aansluiten bij andere relevante ontwikkelingen en plannen zoals Utrecht Vernieuwt, Wijkactieplannen en Wijkgroenstructuur.

a Stedelijke doelstellingen speelruimte

Er worden stedelijke doelstellingen geformuleerd voor de nieuwe planontwikkeling. Een van deze doelstellingen is dat de Jantje Betonnorm als minimumnorm wordt gehanteerd voor het aantal meters formele speelruimte voor jeugd. Voor bestaande gebieden hanteren we de Jantje Betonnorm als inspanningsverplichting. Vanzelfsprekend is per gebied maatwerk nodig en is naast kwantiteit ook kwaliteit van de beschikbare ruimte en speelmogelijkheden van belang.

De inhoudelijke doelstellingen zijn:

- Jantje Betonnorm als minimumnorm voor formele speelruimte;
- kwaliteit van speelruimte: bereikbaarheid, functies/inrichting, (sociale) veiligheid;
- belang van groen: aansluiten bij de groenstructuur;
- toegankelijke schoolpleinen;
- medegebruik van speeltuinen en sportvelden;
- samenhang met activiteitsaanbod.

b Stedelijke regie en wijkgerichte speelruimteplannen

We kiezen voor een aanpak op wijk- en buurtniveau, om maatwerk in de wijken en buurten te leveren. Voor alle wijken worden speelruimteplannen gemaakt, waarbij uiteraard ook wordt teruggekeken naar reeds bestaande speelruimteplannen. In de wijkgerichte speelruimteplannen komen stedelijke kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen voor speelruimte, de demografische ontwikkelingen en de wensen en mogelijk-

heden in de wijk samen. Deze doorkijk is van belang omdat inrichting van speelruimte veroudert.

We zetten op een rij welke plannen in de afgelopen periode zijn gerealiseerd of in ontwikkeling zijn en inventariseren - in nauw overleg met betrokkenen uit de wijk (jeugd, andere inwoners en wijkraden) - welke leemtes worden ervaren en welke behoeftes er zijn. De inzet is om haalbare en realistische plannen voor de uitvoering te maken, die deels op korte, deels op langere termijn gerealiseerd kunnen worden. Daarnaast kunnen de plannen input geven voor gebiedsontwikkelingen.

De stedelijk regie betreft dus zowel het inbrengen en bewaken van de inhoudelijke doelstellingen voor speelruimte op wijkniveau als het uitzetten van proces zodat er een speelruimteplan in de wijk komt dat draagvlak heeft voor uitvoering. Het Programma jeugd draagt zorg voor de proceskosten voor de stedelijke regie en de ontwikkeling van de wijkspelruimteplannen.

c Met jeugd en wijkbewoners

Zoals reeds aangegeven worden jeugd, inwoners en wijkraden bij het maken en actualiseren van speelruimteplannen geconsulteerd. De manier waarop zij het best betrokken worden, wordt in overleg met de betrokken diensten en het wijkmanagement bepaald. Het zal geen volledig open vraag zijn naar de behoefte en de wensen. Op grond van goede beschikbare informatie over het huidige aanbod en gerelateerd aan de stedelijk doelstellingen worden jeugd en inwoners betrokken. Er worden zoveel mogelijk concrete vragen voorgelegd.

Consultatie zal uiteindelijk gaan over mogelijkheden voor verbetering van bestaande speelruimte en over keuzes en kansen op verbetering op grond van goede informatie. Bij de inrichting en uitvoering van speelruimte wordt jeugd sowieso zoveel mogelijk betrokken. Het is concreet en daardoor geschikt om jeugd en ouders mee te laten denken in bijvoorbeeld de vorm van een jeugd- c.q. buurtschouw. Dit doen we bijvoorbeeld via de kinderraadsvergadering en U-shake. Daarnaast worden professionals uit onderwijs, welzijnswerk, sportverenigingen, woningbouwcorporaties, beheerders en stedenbouwkundigen actief betrokken.

Bij de ontwikkeling en uitvoering van maatregelen spelen ook andere buurtbewoners een rol. In verband met draagvlak voor de realisatie van voorzieningen, maar ook voor bijvoorbeeld toezicht en beheer.

Van belang is om in deze participatietrajecten van meet af

aan helder te communiceren over mogelijkheden en in te steek, om niet realistische verwachtingen en daarmee teleurstelling te voorkomen. Met (het proces van) de Wijkspelruimteplannen willen we wensen en ideeën voor de komende jaren naar boven halen en alle deelnemende partijen (bewoners en professionals) inspireren om creatief en doorlopend op zoek te gaan naar mogelijkheden om de stad 'speelrijker' te maken. Na de ontwikkeling van de plannen is vanaf 2011 geld beschikbaar waarmee een beperkt aantal speelplekken of andere maatregelen (zoals een activiteitsaanbod in de openbare ruimte) gerealiseerd kan worden. Daarnaast willen we samen met alle betrokkenen creatief zoeken naar andere financiële mogelijkheden en naar oplossingen die niet perse (veel) geld kosten. Deelnemers zullen hier ook zelf een rol in moeten spelen (bijvoorbeeld door een aanvraag te doen voor het leefbaarheidsbudget).

Om te voorkomen dat we het 'wiel opnieuw uitvinden', benutten we niet alleen ideeën van bewoners en professionals uit de stad. We laten ons ook inspireren door mooie en goede voorbeelden van elders. Op veel plekken in Nederland en daarbuiten zijn goede ervaringen opgedaan met het creëren van aansprekende en avontuurlijke speelplekken voor de jeugd in de stad.

d Aansluiten bij Utrecht Vernieuwt, Wijkactieplannen en Wijkgroenstructuur

Voor de wijken Overvecht, Kanaleneiland, Ondiep, Zuilen en Hoograven zijn in maart 2008 wijkactieplannen vastgesteld met een samenhangend pakket van maatregelen gericht op wonen, werken, leren, integreren en veiligheid. In deze plannen staan ook diverse maatregelen die bijdragen aan het bevorderen van spelen in de buitenruimte, variërend van meer en beter groen, opknappen en herinrichten van de openbare ruimte ter verbetering van de verblijfsruimte, aanleg van Cruiff Courts en Krajicek Playgrounds, intensivering van jeugd en jongerenwerk gericht op het stimuleren en begeleiden van spelen op straat.

In deze wijken vindt in het kader van Utrecht Vernieuwt de komende jaren ook een belangrijke stedelijke vernieuwing plaats van de sociale huurwoningen. De stedelijke vernieuwing betreft de sloop van bijna 10.000 huurwoningen, waarvoor bij nieuwbouw de Jantje Betonnorm wordt toegepast.

De speelruimteplannen voor de wijk worden, gezien het belang van groen en voor zover het in de planning past in samenhang met de wijkgroenplannen ontwikkeld.

e Aparte aandacht voor (organisatie en regie) jongerenontmoetingsplekken

De wensen ten aanzien van ontmoetingsplekken buiten voor jongeren in de wijken, nemen we mee als onderdeel van de wijkspeleruimteplannen. Ook kijken we hierbij naar bestaande plekken die niet (meer) voldoen en dus beter weggehaald kunnen worden. We betrekken hierbij nadrukkelijk de wensen van jongeren zelf (en die van omwonenden). We doen dit onder andere door inschakeling van de jongeren-denktank U-shake. Ook vragen we professionals die in de wijk regelmatig (groepen) jongeren zien en spreken om hun ogen en oren open te houden voor wensen vanuit jongeren. Voor niet overlastgevende jongeren(groepen) die iets willen, kan wellicht het indienen van een plan bij het wijkbureau voor

aanspraak op het leefbaarheidsbudget heel snel tot concrete resultaten leiden. Voor groepen die wel overlast veroorzaken zal in overleg met JOS-coördinatoren, welzijnswerk, politie et cetera moeten worden gekeken naar een goede oplossing. Ingrediënten hiervoor zijn: een ontmoetingsplek die de kans op overlast verkleint (niet vlak voor iemands voordeur), een vorm van begeleiding en/of activiteiten danwel een combinatie met andere (sport)voorzieningen én duidelijke afspraken met de groep over overlastbeperking en handhaving daarvan. Gemeentebreed maken we verder inzichtelijk hoe de uitvoering en de organisatie/coördinatie rond ontmoetingsplekken voor jongeren in de wijken vorm krijgt: wie organiseert wat en hoe is afstemming? De eindregie hiervan ligt bij het Programma Jeugd.

5 Planning en Organisatie

5.1 Planning

Op basis van deze nota wordt de komende jaren gewerkt aan de uitwerking en realisatie van de doelstellingen volgens de voorgaande uitvoeringsstrategie. We kiezen voor een aanpak van de wijkspeleruimteplannen in twee tranches van vijf. Voordat er operationeel begonnen wordt, bepalen we eerst in overleg met de wijkbureaus uit de betreffende wijken hoe we het planproces gaan vormgeven: welke partijen betrekken we hierbij, hoe geven we het participatietraject in de betreffende wijk vorm, welke doelen stellen we met elkaar en wie is waarvoor verantwoordelijk? Ook maken we in samenwerking met de wijkbureaus een inventarisatie van de stand van zaken op dit moment: wat ligt er al (bestaande speleruimteplannen), wat is daarvan uitgevoerd, hoe realistisch zijn ze nog, welke plannen zijn blijven liggen, welke plannen voeren partijen in de wijk op dit moment uit? Verder actualiseren we informatie over de demografische samenstelling van de wijk en passen we daar waar relevant oude informatie over de woonwijktypologie (uit 2006) aan. Bij de opstelling van de plannen nemen

we ook de behoefte in de wijk aan openstelling van speleruimten mee. In 2009 stellen we de eerste vijf plannen op, in 2010 de resterende vijf plannen. Zodra de eerste vijf plannen gereed zijn start de uitvoering hiervan. Daar waar dat -breedwenselijk en mogelijk blijkt, hoeft uitvoering overigens niet te wachten tot het plan helemaal rond is, maar kunnen lopende de planvorming al concrete acties in gang gezet worden. We zullen hier ook actief naar zoeken met betrokkenen. Het gaat er immers uiteindelijk om op korte termijn al de bespeelbaarheid van de stad te vergroten waar mogelijk.

Vooruitlopend op c.q. parallel aan de ontwikkeling van de wijkspeleruimteplannen, starten we begin 2009 bovendien met een twaalfstal proefprojecten rond het beschikbaar maken van schoolpleinen voor de buurt. Het projectplan voor openstelling van de schoolpleinen is als bijlage bijgevoegd. Dit geeft een overzicht van de scholen die in eerste instantie benaderd zullen worden voor de pilots.

maart 2009	Vaststellen stedelijke doelstellingen Speleruimte in de Raad	
januari - juni 2009	Starten pilots openstelling schoolpleinen voor de buurt op twaalf schoolpleinen in de stad	
april - december 2009	Opstellen vijf wijkspeleruimteplannen (interactief) voor de krachtwijken Noordwest, Zuidwest en Zuid, en de wijken Leidsche Rijn en Vleuten-De Meern.	
januari - december 2010	Opstellen wijkspeleruimteplannen voor Overvecht, Oost, Noordoost, West en Binnenstad.	Start uitvoering eerste vijf wijkspeleruimteplannen.
januari 2011	Start uitvoering tweede tranche wijkspeleruimteplannen	
2011 - 2012	Verdere uitvoering Wijkspeleruimteplannen	

NB Uitvoering in aansluiting op Utrecht Vernieuwt, Krachtwijken, Groenstructuurplan, Planontwikkeling Leidsche Rijn en Stationsgebied.

5.2 Organisatie

De regie op het realiseren van de doelstellingen in de nota Speelruimte wordt gevoerd door de DMO/programma Jeugd. De realisatie van de nota Speelruimte past in het deelprogramma 'Jeugd en vrije tijd' van het gemeentebrede Programma Jeugd.

De stedelijke regie betreft zowel het inbrengen en bewaken van de inhoudelijke doelstellingen voor speelruimte op wijkniveau als het uitzetten van het proces, zodat er per wijk een speelruimteplan komt dat draagvlak heeft voor de uitvoering.

Om het proces voortvarend aan te kunnen pakken, stellen we voor twee jaar een projectleider Speelruimte aan bij Stadsontwikkeling. Deze coördineert de totstandkoming en uitvoering van de 10 wijkspelruimteplannen, brengt het onderwerp Speelruimte in bij 'aanpalende' trajecten (als wijkgroenplannen, gezonde leefomgeving) en bij nieuwe gebiedsontwikkelingen (Leidsche Rijn, Rijnenburg, Cartesiusdriehoek, herstructureringsplannen) en zorgt ervoor, dat de Jantje Betonnorm en de overige speelruimteplannen van de nota structureel geïmplementeerd worden in de gemeentelijke organisatie (borging).

Ook zorgt de projectleider voor verdere inhoudelijke en organisatorische verheldering van het beleid rond ontmoetingsplekken in de buurt voor jongeren.

De projectleider Speelruimte wordt gepositioneerd bij Stadsontwikkeling, een logische plek vanwege de verantwoordelijkheid van deze dienst voor de ontwikkeling van de openbare ruimte.

Een succesvolle aanpak is echter alleen mogelijk door nauwe samenwerking met andere betrokken diensten. De projectleider Speelruimte werkt daarom intensief samen met ambtelijke partners van Stadswerken, Stadsontwikkeling, de GG&GD, de Dienst Wijken, Projectbureau Leidsche Rijn en de DMO, afdelingen onderwijs en welzijn. Deze samenwerking dient al in een vroegtijdig stadium vorm te krijgen, zodat ieders expertise maximaal benut wordt en dwarsverbanden gelegd kunnen worden tussen beleidsvelden.

Naast praktische samenwerking bij de opstelling van elk Wijkspelruimteplan stellen we een gemeentebrede klankbordgroep in, die we vragen om enkele malen per jaar mee te denken over het uitvoeringsproces van de nota Speelruimte en een integrale aanpak daarvan te bewaken.

Op wijkniveau worden de wijkraden betrokken, evenals maatschappelijk partners zoals wijkwelzijnsorganisaties, scholen, sportverenigingen, woningcorporaties en met de wijkbewoners, in het bijzonder de jeugd. Bij de totstandkoming van de wijkspelruimteplannen geven we invulling aan de participatie op een manier die bij de wijk past. We benutten daarbij de expertise van wijkbureaus met dergelijke trajecten en geven dit proces in nauw overleg met hen vorm.

Bestuurlijk is de wethouder Jeugd eindverantwoordelijk voor de coördinatie. Uitgangspunt is echter een nauwe samenwerking en afstemming met onder andere de wethouders voor het wijkgericht werken, ontwikkeling én beheer van de openbare ruimte.

6 Financiën

Voor financiering van het opstellen van de wijkspelruimteplannen en de projectleider speelruimte is voor 2009 een budget van 150.000 euro beschikbaar bij DMO. Ook de kosten van de projectleider Speelruimte 2010 worden door DMO gedragen.

Voor de uitvoering van een twaalfal pilots met openstelling van schoolpleinen voor de buurt (inclusief het oplossen van problemen met onderhoud en vandalisme) is geld beschikbaar vanuit het eerder genoemde amendement Speelplekken voor de buurt (8 november 2007).

Voor het opstellen van een deel van de speelruimteplannen en de uitvoering hiervan maken we gebruik van een combinatie van de volgende budgetten:

- 1 structureel geld beschikbaar vanaf 2009 naar aanleiding van het amendement speelplekken voor de buurt;
- 2 overige gemeentelijke budgetten;
- 3 subsidies en fondsen.

Ad 1 Structureel geld

In november 2007 is het amendement 'Speelplekken voor de buurt' aangenomen. Bedoeling hiervan was om meer speelplekken in de buurt te creëren. Dit kan deels door openstelling en mede-gebruik van schoolpleinen door de buurt. Deels zijn ook andere oplossingen voor vergroting van speelruimte in de buurt denkbaar. Per jaar (van 2008 t/m 2012) gaat het om een bedrag van 350.000 euro, waarvan 50.000 bedoeld is voor beheer en onderhoud door Stadswerken. Dit is in 2008 ingezet voor de reparatie van geïmplementeerde speeltoestellen en naar verwachting geldt dit ook voor 2009.

De resterende 300.000 euro van 2009 is beschikbaar om te starten met een twaalfal pilots 'openstelling van schoolpleinen' en voor de vormgeving van de participatietrajecten rond de eerste vijf Wijkspelruimteplannen (voor zover niet te dekken uit het bovengenoemde DMO-budget van 150.000 euro voor het opstellen van de eerste vijf wijkspelruimteplannen en een projectleider in 2009). Eventueel resterend geld kan worden ingezet om een begin te maken met de uitvoering van andere (dan de openstelling van schoolpleinen) maatregelen om de speelruimte in de wijken te vergroten.

DMO staat ook in 2010 garant voor de kosten van de Projectleider Speelruimte. De opstelling van de tweede tranche van de Wijkspelruimteplannen in 2010 financieren we uit het budget 'Speelplekken voor de buurt' 2010. Vanaf 2011 is dit budget geheel beschikbaar voor uitvoering van de Wijkspelruimteplannen, inclusief maatregelen met betrekking tot medegebruik van schoolpleinen door de buurt.

Ad 2 Overige gemeentelijke budgetten

Voor overige financiering van de uitvoering verwachten we, dat de acties die voortvloeien uit de wijkspelruimteplannen ten dele binnen andere gemeentelijke budgetten zullen passen. Binnen de gemeente is budget beschikbaar voor initiatieven vanuit bewoners (jeugd en hun ouders) (leefbaarheidsbudget). Als de wijkspelruimteplannen leiden tot dergelijke initiatieven uit de wijk, kunnen die waar mogelijk en nodig wellicht financiering vinden in het leefbaarheidsbudget. Daarnaast kijken we waar zich mogelijkheden voordoen om synergievoordelen te behalen door aan te sluiten bij andere ontwikkelingen en gezamenlijk op te trekken. En waar het mogelijk is om gebruik te maken van budgetten beschikbaar voor de aanpak van bijvoorbeeld de krachtwijken, herstructurering en exploitatie voor nieuwe gebiedsontwikkelingen en dergelijke.

Ad 3 Subsidies en fondsen

Voor overige financiering: bij het aanspreken van fondsen buiten de gemeente is in de komende jaren mogelijk een extra co-financieringsbudget nodig om 'geld met geld' te kunnen maken.

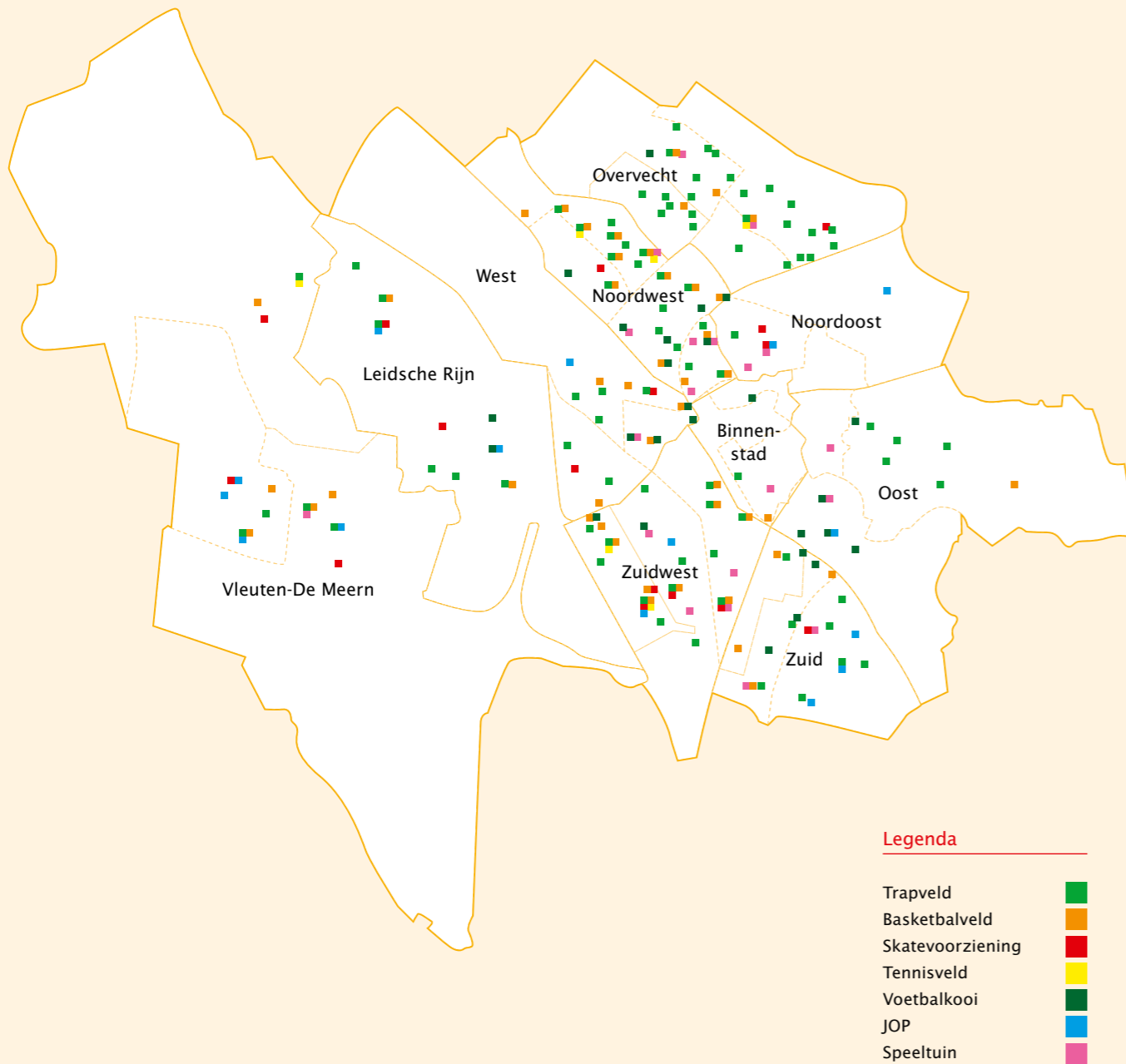
Ervaring bij ontwikkeling van groen door Stadsontwikkeling leert, dat co-financiering vrijwel altijd een eis is voor het verkrijgen van aanvullende subsidies. Als bij de opstelling van de eerste Wijkspelruimteplannen blijkt, dat de bovengenoemde gelden onvoldoende toereikend zijn om alle plannen te kunnen honoreren, reserveren we een deel van het beschikbare geld als co-financieringsbudget, waarmee aanvullend externe subsidiemogelijkheden en fondsen aangeboord kunnen worden of komen we hierop terug bij de begroting. Parallel aan de ontwikkeling van de eerste 5 wijkspelruimteplannen in 2009, gaan we dus actief op zoek naar mogelijkheden tot aansluiting bij lopende processen en het benutten van subsidies. Voor dit laatste schakelen we zo nodig een subsidiedeskundige in die we vragen de relevante mogelijkheden voor ons op een rij te zetten.

Voor onderhoudskosten voor nieuw te ontwikkelen speelplekken in het kader van de wijkspelruimteplannen is tot 2012 geen regulier onderhoudsbudget beschikbaar bij Stadswerken. Vanaf dat moment is dit wel het geval, in de stelpost areaalmutaties. Voor nieuwe onderhoudskosten die ontstaan in de jaren 2010 en 2011 zullen in ieder geval tijdelijk oplossingen gezocht moeten worden in budgetten voor de aanleg nieuwe speelplekken. In 2009 zijn overigens nog weinig substantiële onderhoudskosten te verwachten, voortvloeiend uit de wijkspelruimteplannen.

Bijlage 1 Overzichtskaart

Sport-, spel- en verwijslocaties*

* Versie 2007

Bijlage 2 Demografische ontwikkeling

Leeftijd 0 tot en met 3 jaar

Wijk	2008	2010	2015	2020
West	1.389	1.455	1.542	1.611
Noordwest	1.748	1.888	1.999	2.140
Overvecht	1.701	1.760	1.959	2.080
Noordoost	1.831	1.819	1.881	1.955
Oost	1.036	1.264	1.237	1.300
Binnenstad	431	501	547	571
Zuid	1.326	1.445	1.570	1.641
Zuidwest	2.200	2.187	2.124	2.425
Leidsche Rijn	1.996	2.359	2.539	2.653
Vleuten-De Meern	2.846	2.548	3.525	3.876
Totaal	16.504	17.226	18.923	20.252

Leeftijd 4 tot en met 11 jaar

Wijk	2008	2010	2015	2020
West	1.967	2.092	2.311	2.349
Noordwest	2.632	2.807	2.923	3.123
Overvecht	2.712	2.877	3.156	3.357
Noordoost	2.785	2.891	3.015	3.078
Oost	1.546	1.850	2.011	2.042
Binnenstad	469	560	695	743
Zuid	2.164	2.202	2.420	2.530
Zuidwest	2.998	3.097	3.265	3.548
Leidsche Rijn	2.461	3.246	4.227	4.630
Vleuten-De Meern	4.550	4.475	5.886	7.080
Totaal	24.284	26.097	29.959	32.489

Leeftijd 12 tot en met 17 jaar

Wijk	2008	2010	2015	2020
West	1.214	1.168	1.286	1.409
Noordwest	1.830	1.819	1.923	2.070
Overvecht	1.908	1.931	2.045	2.230
Noordoost	1.913	1.848	1.925	2.071
Oost	1.071	1.140	1.258	1.409
Binnenstad	306	291	363	465
Zuid	1.363	1.319	1.415	1.559
Zuidwest	1.926	1.796	1.869	2.212
Leidsche Rijn	889	1.282	2.020	2.678
Vleuten-De Meern	2.421	2.470	3.398	4.231
Totaal	14.841	15.064	17.502	20.334

Leeftijd 18 tot en met 24 jaar

Wijk	2008	2010	2015	2020
West	4.472	4.231	4.392	4.214
Noordwest	6.939	6.608	6.535	6.349
Overvecht	3.317	3.881	3.929	3.729
Noordoost	5.202	5.283	5.546	5.372
Oost	7.105	7.416	7.271	7.219
Binnenstad	3.068	3.083	3.278	3.430
Zuid	3.873	3.761	3.890	3.749
Zuidwest	4.882	5.886	6.066	6.086
Leidsche Rijn	1.025	1.862	2.787	4.122
Vleuten-De Meern	1.966	2.558	3.285	3.480
Totaal	41.849	44.569	46.979	47.750

Bijlage 3

Projectplan Schoolpleinen voor de buurt

Aanleiding

Op 31 mei 2007 heeft de gemeenteraad de volgende motie aangenomen (motie nr. M53):

De gemeenteraad van Utrecht

constaterende dat:

- schoolpleinen van basisscholen plaatsen zijn waar kinderen uit de buurt samenspielen;
- verschillende schoolpleinen na schooltijd niet meer toegankelijk zijn;
- er ieder jaar meer schoolpleinen door het plaatsen van hekken ontoegankelijk worden gemaakt na schooltijd;
- de reden hiervoor is dat na schooltijd vandalisme en diefstal plaatsvindt;

overwegende dat:

- openbare ruimte in een grote stad als Utrecht beperkt is;
- speelplekken ook als een ontmoetingsplek fungeren in de buurt;
- een aantrekkelijk speelplein uitnodigt tot spelen;
- een schoolplein zoveel mogelijk toegankelijk moet zijn voor de buurt;

verzoekt het college om:

- zich in te zetten voor het zoveel mogelijk toegankelijk maken van schoolpleinen door de buurt. Hierbij kan gedacht worden aan;
- afspraken met scholen en schoolbesturen over bijvoorbeeld een pilot waarbij de gemeente meebetaalt aan het onderhoud van het schoolplein;
- beheer door de buurt, waardoor het vandaliseprobleem beperkt kan blijven;
- voor de begroting 2008 met een uitgewerkt voorstel te komen.

Ter uitwerking van deze motie is een voorstel gemaakt door DMO, sectie Onderwijshuisvesting, dat voorzag in aantal pilots op het gebied van sleutelbeheer en begeleid spelen in een pilot met betrekking tot onderhoud. Het college kon instemmen met het projectplan, maar had daarvoor geen middelen beschikbaar. Daarop is het onderwerp opnieuw aan de orde gekomen in de raad en wel bij de behandeling van de begroting 2008. Dit leidde tot het volgende amendement (2007/A64):

De gemeenteraad van Utrecht bijeen op 8 november 2007 voor de behandeling van de programmabegroting 2008

constaterende dat:

- er een financieel tekort is voor het optimaal onderhouden van de openbare ruimte wat resulteert in een nadruk op 'heel en veilig' en tekorten bij investeringen in leefomgeving;
- dit er ondermeer toe leidt dat in de nota kapitaalgoederen openbare ruimte in het uitvoeringsprogramma voor de komende jaren geen geld wordt uitgetrokken voor achterstallig onderhoud en vervanging bij het onderdeel spelen;
- er in de stad bijna 4500 sport- en speeltoestellen, 54 zandbakken, 42 voetbalkooien, 31 spetterbadjes bij de gemeente in beheer zijn;
- de onderhoudsbehoefte voor het onderdeel spelen 1,2 miljoen euro bedraagt;
- speeltoestellen worden verwijderd als ze aan vervanging toe zijn;
- bij de voorjaarsnota 2007 de motie 'schoolplein voor de buurt' (2007/M53) is aangenomen, om zoveel mogelijk schoolpleinen toegankelijk te maken voor de buurt;
- het college hier positief over is, maar onvoldoende geld heeft om zijn huidige plan hiervoor uit te voeren;

overwegende dat:

- spelen belangrijk is voor de ontwikkeling van kinderen;
- ouders en kinderen elkaar treffen bij speeltoestellen in de buurt, wat de leefbaarheid en de sociale cohesie ten goede komt;
- voor het vervangen van speeltoestellen per geval gezocht wordt naar middelen, waarbij gedacht wordt aan de leefbaarheidsbudgetten;
- in lijn met de motie 'schoolplein voor de buurt' gezocht kan worden naar nieuwe speelplekken in de buurt;

besluit:

- 350.000 euro vrij te maken vanuit de post raadsprioriteiten en deze te bestemmen voor speelplekken. Dit bedrag in te zetten voor zowel het creëren en aantrekkelijker maken van speelplekken, onder andere in de vorm van schoolpleinen, als noodzakelijk onderhoud van bestaande plekken.

verzoekt het college:

- bij de begroting 2009 een voorstel te doen voor meer structurele financiering van speelplekken.

Zoals te lezen valt is ook een deel van het genoemde bedrag bedoeld voor noodzakelijk onderhoud van bestaande plekken. Hiervoor is 50.000 euro ingezet door Stadswerken (ter vervanging van door vandalisme beschadigde speeltoestellen). Het overige is beschikbaar gebleven voor uitvoering van het overige deel van het amendement.

Omdat er naast de uitvoering van bovengenoemde motie en amendement nog een ander project met betrekking tot de schoolpleinen liep, namelijk het 'ISV II-project schoolpleinen', is getracht deze te koppelen. Het ISV II-project betreft het herinrichten van 15 (geselecteerde) schoolpleinen in de 5 krachtwijken met behulp van ISV II middelen. De koppeling is tot stand gebracht door één projectleider te benoemen voor beide projecten en de projecten onder te brengen bij de werkgroep Schoolpleinen, ressorterend onder het OOGO (het Op Overeenstemming Gericht Overleg tussen de schoolbesturen en de gemeente). Deze werkgroep heeft in juni een voorstel gedaan ter invulling van het amendement.

Helaas hebben we achteraf moeten constateren dat deze werkgroep met een interpretatie van het amendement aan de slag is gegaan, die politiek niet gedragen werd. Hierdoor werd er in juni 2008 een voorstel voorgelegd, dat niet geheel tegemoet kwam aan de politieke vraag.

Afbakening

Naar onze mening is nu de tijd van praten en plannen maken voorbij en wordt het tijd voor 'echte' actie. Willen we het uiteindelijke doel, namelijk een werkbaar situatie creëren om de schoolpleinen te onthouden van vandalismeoverlast, maar toch 'open' te houden als speelruimte voor de buurt, behalen, dan zullen we proeven moeten nemen met mogelijke oplossingen. En er niet langer alleen over praten. Dit betekent dat op dit moment volstaan wordt met een kort projectplan dat voorziet in actie op korte termijn op een aantal plaatsen en onderzoek en evaluatie van die pilots voor de langere termijn. Het project wordt vanaf nu gekoppeld aan de nota speelruimte. Dit betekent ook een gezamenlijke aanpak van het project door de afdeling Onderwijs, sectie Lokaal Onderwijs Beleid (LOB, waarvan beleid Onderwijshuisvesting inmiddels deels uitmaakt) en programmabureau Jeugd.

Het kader daarbij is de wens om schoolpleinen breder beschikbaar te maken voor de buurt. Op deze wijze kunnen

ze 'meedoen' is het creëren van voldoende speelruimte in de buurt. De pilots die nu worden opgestart zijn bedoeld om ervaringen op te doen over de wijze waarop we dit het best kunnen vormgeven. We proberen daarin een goede mix te zoeken tussen de belangen van de school, namelijk het verminderen van de overlast en de verantwoordelijkheid voor het schoolplein, en de belangen van de gemeente en omwonenden, namelijk voldoende speelruimte. Dit wil overigens niet zeggen dat de belangen niet voor een gedeelte overlappen: de school is immers ook gebaat bij een centrale rol in de wijk (aanzuigende werking) en de gemeente en omwonenden zijn ook gebaat bij het verminderen van de overlast. Kortom, het gaat er in de pilots om om te kijken of we gezamenlijk (school, omwonenden, gemeente en eventuele andere organisaties) in staat zijn om een goede mix te vinden in die belangen en dus de overlast door vandalisme en vervuiling te beperken en toch de ruimte beschikbaar te maken voor de buurtkinderen om te spelen. De resultaten van de verschillende pilots zullen gebruikt worden om een dergelijke succesvolle mix overal in de stad te realiseren.

Inhoud project

Kijkend naar de tekst van de moties en het amendement is door de beide trekkers van LOB en Jeugd besloten het project in 3 stukken te 'knippen':

- 1 het lopende ISV II-project, waarin we geen wijzigingen aanbrengen, maar alleen koppelingen met de onderdelen 2 en 3;
- 2 het opstarten van een aantal pilots met sleutelbeheer en begeleid spelen in die gebieden waar dat nodig is;
- 3 een onderzoek naar de knelpunten rond beheer en onderhoud, met name financiën en verantwoordelijkheden (waarbij de bevindingen van de werkgroep schoolpleinen van het OOGO worden betrokken).

Ad 1 ISV II-project

Het ISV II-project houdt in dat de pleinen van 15 scholen in door het Rijk benoemde wijken worden opgeknapt (voor een maximum bedrag per plein). De pleinen zijn al in een eerder stadium aangewezen en momenteel wordt gewerkt aan het daadwerkelijk realiseren van de plannen. Vanuit DMO wordt hiervoor een projectleider ingehuurd, die zorg draagt voor de coördinatie en tijdige uitvoering (oplevering voor of in januari 2009).

De stand van zaken van begin oktober 2008 was als volgt

Status	Aantal	Adres	School	Wijk
Afgerond	1	Beiroetdreef 5	OBS Overvecht	Overvecht
Materialen in bestelling	6	J. van Ransdorpstraat 32 Rijnhuizenlaan 2 Maasplein 1 Columbuslaan 40 Fernandezlaan 100 Mayadreef 1	De Carrousel St. Jan de Doper Maaspleinschool de Kaleidoskoop Joannes XXIII Marcusschool	Zuilen N/O Nieuw Hoograven Rivierenwijk Kanaleneiland Kanaleneiland Overvecht
Offertes bij school	3	Eifel 8 Eifel 20 Eifel 26-28	De Spits Werkkring de Klim De Baanbreker	Lunetten Lunetten Lunetten
Inrichtingsplan nog afronden	5	Pr. Margrietstraat 20 Lingestraat 2A Afrikalaan 28 Opzoomerstraat 1 Ondiep 63	Prinses Margriet W.G. van de Hulstschool Pr. Wilhelmina & Rafael Jules Verne Shri Krisna	Zuilen N/O Rivierenwijk Kanaleneiland Ondiep Ondiep

Ad 2 Pilots sleutelbeheer en begeleid spelen

Er is gestart met het maken van een 'shortlist' van scholen die in aanmerking komen voor deelname aan dit project. Deze selectie is gemaakt op basis van volgende criteria:

- knelpunten uit de stedelijke analyse: wijken waarin behoefte is aan speelruimte en/of begeleid spelen voor de leeftijdscategorie 6+;
- 'witte' vlekken op de kaart met speelruimten en hun bereik;
- de aanwezigheid van scholen/schoolpleinen in die 'witte' vlekken.

Uit de stedelijke analyse en de kaart met speelruimten zijn de volgende 'witte' vlekken te destilleren: Overvecht-Noord, Ondiep, Wittevrouwen, Kanaleneiland-Zuid, Centrum, Zuilen-West en Lombok (Indische buurt). Ook in Leidsche Rijn bevinden zich diverse 'witte' vlekken, maar omdat deze wijk nog volop in ontwikkeling is, hebben we deze voor dit projectplan buiten beschouwing gelaten.

Helaas kunnen we vanuit dit project geen oplossing bieden aan het knelpunt in Zuilen-West, omdat daar geen scholen staan. In Lombok ligt het knelpunt vooral in de kop van de wijk. In die hoek staan geen scholen, maar er dichtbij wel (de Parkschool). In de uitwerking zal moeten blijken in hoeverre hiermee de 'witte vlek' in deze wijk wordt opgelost.

Om ook aansluiting te zoeken bij het ISV II-project worden de zes scholen binnen de hierboven genoemde 'witte' vlekken, die heringericht worden in het kader van ISV II, in ieder geval ook meegenomen in dit traject. Er staan er twee in Ondiep (Shri Krisna en Jules Verne), twee in Overvecht (Marcusschool en OBS Overvecht) en twee in Kanaleneiland-Zuid (De Kaleidoskoop en Joannes XXIII). Daarnaast willen we ook pilots starten in Wittevrouwen, bij beide locaties van de Jenaplan Wittevrouwen (en/of de Nieuwe Regentesseschool, maar die is nog open) en in Lombok bij de Parkschool. Op de scholen in Overvecht-Noord en de Shri Krisna na hebben (of krijgen) alle genoemde scholen afsluitbare hekken.

Naast bovenstaande pleinen, die op basis van de selectie naar voren zijn gekomen, willen we ook nog op een tweetal andere plekken pilots starten. Het gaat daarbij concreet om de Meander (de Meern) en OBS Tuindorp (Noordoost-Tuindorp). Deze schoolpleinen vallen niet binnen de witte vlekken, maar er zijn andere concrete aanleidingen om ook deze pleinen mee te nemen in dit project. Bij de Meander zal op korte termijn worden overgegaan tot plaatsing van een hek om de grote overlast door vandalisme tegen te gaan. Er heeft de afgelopen periode een discussie plaatsgevonden over het hek, waarvoor de bouwvergunning al verleend is, nog wel geplaatst kan worden in het licht van dit project, maar de overlast is dermate groot, dat er eigenlijk geen keus is.

Om geen nieuw dicht plein te creëren, wordt voorgesteld om ook op dit plein een pilot te starten met begeleid spelen en/of sleutelbeheer.

Ook bij OBS Tuindorp is sprake van overlast door vandalisme en heeft het schoolbestuur gevraagd om een hekwerk. In plaats van toewijzing van een hekwerk, is er hier voor gekozen om met behulp van een gerichte actie van politie en jongerenwerk de overlast tegen te gaan. Ook vanuit de buurt is er initiatief opgestart om het schoolplein open te houden. Kortom, een ideale situatie om een pilot aan te koppelen.

Met de scholen met afsluitbare hekken willen we komen tot een vorm van sleutelbeheer en/of, voor zover daaraan behoefte is, een pilot op het gebied van begeleid spelen. Met de scholen in Overvecht-Noord willen we vooral inzetten op een pilot met begeleid spelen, waarbij we overigens ook de andere scholen in Overvecht willen betrekken. We denken dan aan een 'doordraai'-systeem, waarbij om de zoveel tijd, bijvoorbeeld om de week of eens per maand, een school begeleid spelen heeft.

Alle bovengenoemde scholen hebben in een eerder stadium aangegeven mee te willen doen aan een, nog nader te specificeren, project 'Schoolpleinen voor de buurt' of hebben in 2007/2008 via een meer of minder concreet verzoek aan de gemeente aandacht gevraagd voor een schoolplein. Hieraan kunnen we echter niet meer zonder meer rechten aan ontlenen, aangezien er een behoorlijke tijd verstreken is gegaan sinds dat verzoek en er nu een meer uitgelijnd plan ligt.

We hebben er voor gekozen een start te maken bij bovenstaande scholen. Mochten er zich in de loop van het project kansrijke nieuwe situaties aandienen, dan zullen we daarvoor zeker ruimte zoeken binnen het project.

Ad 3 Onderzoek

Naast de inhoudelijke pilots zullen we ook nog een kort onderzoek doen naar de knelpunten rond beheer en onderhoud (met name financiën en verantwoordelijkheden). In eerste instantie richten we ons op het actualiseren van de knelpunten die eerder door de werkgroep schoolpleinen uit het OOGO in beeld zijn gebracht en mogelijke oplossingsrichtingen. Voor zover mogelijk willen we deze inbrengen in de pilots, zodat we de voor- en nadelen van de verschillende oplossingen tegen elkaar af kunnen wegen. Bij de evaluatie van dit project kan dan een eindvoorstel worden gedaan.

In een schema

Wijk	Adres	School	Dicht ?	Sleutel beheer	Begeleid spelen
Ondiep	Ondiep 63	Shri Krisna	nee	?	ja
	Opzoomerstraat 1	Jules Verne	ja	ja	ja
Overvecht-Noord	Mayadreef 1	Marcusschool	nee	nee	ja
	meerdere vestigingen	OBS Overvecht	nee	nee	ja
Kanaleneiland-Zuid	Columbuslaan 40	De Kaleidoskoop	ja	ja	ja
	Fernandezlaan 100	Joannes XXIII	ja	ja	ja
Wittevrouwen	Oude Kerkstraat 2a	Jenaplan Wittevrouwen	ja	ja	ja?
	Poortstraat 73	Jenaplan Wittevrouwen	ja	ja	ja
Binnenstad	Ln van Puntenburg 2a	De Twijn	deels	?	ja
Lombok	v. Riebeeckstraat 40	Parkschool	ja	ja	ja
De Meern	Mereveldlaan 12	De Meander	nog niet	ja	ja?
Tuindorp	v. Bemmelenlaan 34	OBS Tuindorp	nee	nee	ja

Betrokkenen

Voor het onderdeel ISV II zal de bestaande structuur in stand blijven: de projectcoördinator ISV II-schoolpleinen zal onder aansturing van de projectleider schoolpleinen bij LOB de lopende herinrichtingen verder coördineren en afronden. De projectcoördinator zal hierin eerste aanspreekpunt blijven voor de betrokken scholen en instanties.

Het onderdeel pilots (sleutelbeheer/begeleid spelen) zal een gezamenlijk project worden van LOB en programmabureau Jeugd. Hierbij zal intensieve samenwerking worden gezocht met de schoolbesturen en -directies, de wijkmanagers, (organisaties van) omwonenden en relevante andere organisaties, zoals bestaande aanbieders van begeleid spelen.

Het laatste onderdeel, het onderzoek naar de knelpunten in beheer en onderhoud van de schoolpleinen, zal onder verantwoordelijkheid van LOB worden uitgevoerd. Desgewenst zal getracht worden de werkgroep schoolpleinen, die onder het OOGO ressorteerde, nieuw leven in te blazen.

Financiën

In de begroting van DMO, Onderwijs, is structureel een bedrag van 300.000 euro opgenomen voor de uitvoering van het amendement. Het bedrag is echter wel bedoeld voor speelplekken breed, dus niet alleen voor de schoolpleinen. Van het bedrag voor 2008 is nog slechts een klein gedeelte besteed: een kleine 27.000 euro is gereserveerd (en deels al uitgegeven) voor de inhuur van de coördinator van het ISV II project (eerder besluit, mocht het nog mogelijk zijn deze kosten ten laste te brengen van het ISV II budget, dan zullen we dat nog doen). Alle overige middelen uit 2008 zijn dus nog beschikbaar voor het uitvoeren van het amendement.

Door de loop van het project is het niet meer haalbaar de middelen van 2008 ook daadwerkelijk aan te wenden in 2008. De tijd hiervoor is eenvoudig te kort. We willen daarom een voorziening treffen om de middelen mee te kunnen nemen naar 2009. Op deze wijze kunnen de pilots sleutelbeheer en begeleid spelen nog grotendeels bekostigd worden uit de middelen voor 2008, zoals initieel bedoeld. Als gevolg behouden we dan financiële ruimte om de ook voor 2009 geplande uitvoering van de nota speelruimte ter hand te nemen.

Evaluatie

Om van de pilots te leren voor de vervolgaanpak elders in de stad, willen we hieraan twee evaluatiemomenten koppelen. Door in 2009 (enkele) pilots van dichtbij te volgen met een procesevaluatie, kunnen leerpunten hieruit benut worden voor vervolgacties. Het verslag van deze tussenevaluatie dient in het najaar gereed te zijn.

Aan het eind van het project stellen we een eindevaluatie van de pilots voor, uitmondend in aanbevelingen voor de aanpak in de rest van de stad.

Communicatie

Communicatie naar besturen

Driemaandelijks worden de wethouder jeugd en de stuurgroep Utrechtse Onderwijs Agenda geïnformeerd over de voortgang van het project door middel van een voortgangsbericht. Eerste voortgangsbericht eind maart, tweede voortgangsbericht eind juni.

Voor 1 januari 2009 en voor de zomer wordt raadscommissie geïnformeerd over de voortgang van het project door middel van een commissiebrief.

Communicatie met de stad

In overleg met het Communicatiebureau wordt de komende maanden (begin 2009) een plan gemaakt op welke momenten en welke manier(en) met de stad wordt gecommuniceerd over dit project. Communicatie wordt zoveel mogelijk gekoppeld aan concrete pilots (bijvoorbeeld een feestelijke start van een pilot door de wethouder).

Bijlage 4

Checklist Buitenruimte

Planning

Algemeen

17 november 2008	<ul style="list-style-type: none"> • bespreking projectplan in ambtelijk vooroverleg staf jeugd • bespreking projectplan in overleg wijkaccountmanagers DMO
20 november 2008	<ul style="list-style-type: none"> • bespreking projectplan in staf Onderwijs
27 november 2008	<ul style="list-style-type: none"> • bespreking projectplan in stuurgroep UOA
december 2008	<ul style="list-style-type: none"> • informerende brief naar de schooldirecties • commissiebrief aan raadscommissie Mens en Samenleving • verkennende gesprekken met de betrokken wijkmanagers over pilots • start onderzoek knelpunten onderhoud/beheer: actualiseren knelpunten, inventariseren bekende gegevens en ontwerpen oplossingsrichtingen • oplevering heringerichte schoolpleinen ISV II
januari 2009	<ul style="list-style-type: none"> • verkennende gesprekken met schooldirecties en bewonersorganisaties over pilots • oplevering schoolpleinen ISV II
eind januari 2009	<ul style="list-style-type: none"> • bestuurlijke terugkoppeling van verkenningronde • vaststelling kansrijke pilots
februari - april 2009	<ul style="list-style-type: none"> • verdere uitwerking pilots, inclusief inbreng van oplossingsrichtingen knelpunten in de pilots • vastleggen afspraken tussen alle betrokkenen
maart 2009	<ul style="list-style-type: none"> • start eerste pilots
eind maart 2009	<ul style="list-style-type: none"> • voortgangsbericht naar wethouder en stuurgroep UOA
eind juni 2009	<ul style="list-style-type: none"> • voortgangsbericht naar wethouder en stuurgroep UOA • commissiebrief aan raadscommissie Mens en Samenleving
najaar 2009	<ul style="list-style-type: none"> • tussenevaluatie van het proces en eerste bevindingen uit/van de pilots en oplossingsrichtingen knelpunten onderhoud/beheer
zomer 2010	<ul style="list-style-type: none"> • eindevaluatie pilots en oplossingsrichtingen knelpunten onderhoud/beheer • formuleren aanbevelingen

We gaan er vanuit dat bovenstaande planning ambitieus is, maar met medewerking van allen haalbaar moet zijn. Mocht het mogelijk zijn om op bepaalde schoolpleinen eerder van start te gaan, dan zullen we dat vanzelfsprekend niet nalaten!

Marjan Kamp
DMO Onderwijs
Telefoon 030 - 286 26 68
November 2008

Deze checklist is voor de beoordeling van speelruimte. Basis zijn de stedelijke doelstellingen voor speelruimte uit de nota Speelruimte Utrecht, juni 2008. Onderaan staat een korte samenvatting met aandachtspunten per leeftijdsgroep.

De checklist gaat in op de

- 1 capaciteit: Jantje Betonnorm;
- 2 bereikbaarheid en loopafstand;
- 3 functies en inrichting;
- 4 veiligheid (sociale veiligheid, verkeer, water, attractiebesluit);
- 5 samenhang met beheerde speeltuinen, sportvelden, schoolpleinen, georganiseerde activiteiten in de openbare ruimte.

1 Capaciteit formele speelruimte: Jantje Betonnorm

Jantje Betonnorm: 3% formele speel- en verblijfsruimte voor formele speelruimte

Minimaal 3% van de bebouwde oppervlakte (dit is het totale oppervlakte dat door gebouwen, tuinen, infrastructuur e.d. wordt ingenomen) wordt bestemd voor buitenspeel- en verblijfsruimte (formele speel- en verblijfsruimte). Stoepen en vergelijkbare openbare ruimte worden hierin niet meegeteld. Groenvoorzieningen bijvoorbeeld kunnen hierin wel worden meegeteld, mits deze hiervoor geschikt zijn en de omschrijving in het bestemmingsplan duidelijk maakt dat de gebieden met deze bestemming als speelruimte kunnen fungeren. Bij de berekening van de formele ruimte worden de beheerde speeltuinen, sportvelden, schoolpleinen niet meegeteld.

Voor de verdeling over de wijk geldt de volgende richtlijnen, die globaal overeenkomen met de actieradius van kinderen in verschillende leeftijdscategorieën.

- **Blokniveau** tot 100 meter voor kinderen tot 6 jaar: 100 m²/ha (1%)
- **Buurniveau** tot 400 meter voor kinderen van 6 tot 12 jaar: 140 m²/ha (1,4%)
- **Wijkniveau** tot 1000 meter voor kinderen vanaf 13 jaar: 60 m²/ha (0,6%)

2 Bereikbaarheid en loopafstand

De actieradius van kinderen wordt groter naarmate zij ouder worden.

Leeftijd	Actieradius	Loopafstand in minuten	Reikwijdte
0-6	100 m	2	1 ha
6-12	300 - 400 m	5	9-16 ha
12-18+	800 - 1000 m	15	64-100 ha

NB Niet iedere afstand is even gemakkelijk af te leggen. Barrièrewerking door drukke infrastructuur of sociaal onveilige plekken kunnen de actieradius beperken (bron: NUSO en Jantje Beton).

3 Functies en inrichting

Speelplekken kunnen worden ingericht voor meerdere functies:

- **ontdekken en bewegingsspel** (w.o. balspel): vooral voor jonge kinderen (0-5 jaar) belangrijk om zichzelf en de wereld om hen heen te leren kennen; voor wat oudere kinderen wordt het meer oefening en ontwikkeling van motorische vaardigheden en samenspel (6-11 jaar);
- **constructiespel**: construeren en creëren van objecten is een belangrijke voorwaarde voor de latere ontwikkeling van de waarneming en voor de daarop voortbouwende hogere mentale processen zoals denken, problemen oplossen en geheugenfuncties;
- **fantasiespel**: spelvorm vooral bij jonge kinderen in relatie tot de sociale ontwikkeling van solitair spel naar coöperatief spel. Imitatie en rollenspel spelen grote rol;
- **rondhangen**: elkaar buiten ontmoeten en kletsen zijn belangrijke behoeften van kinderen en jongeren; niet als spel te beschouwen activiteiten, maar er moet wel 'speel- en verblijfsruimte' voor zijn. Vooral vanaf 12 jaar van belang; een JOP is een voorbeeld van een formele plek.

Voor de kwaliteit van de inrichting gelden de volgende uitgangspunten

Leeftijd	Kwaliteit inrichting
0-6	Focus op de straat De relatie tussen huis en buitenruimte is belangrijk en aanwezigheid van tuinen. Laagbouw is positief en hoogbouw negatief. Ruimte in de directe omgeving is belangrijk, de straat, brede stoepen, veel groen; een autoluwe buurt geven een aantrekkelijke speelomgeving.
6-12	Focus op de buurt Ruimte in de bredere omgeving is van belang: veel groen en stoepen en een autoluwe buurt
12-18+	Focus op de wijk en stad Veel groen, maar ook bereikbaarheid van een drukke openbare omgeving om te zien en gezien te worden. Belang van sociale controle.

4 Veiligheid

De veiligheid van speel- en verblijfsruimte wordt bepaald door de mate van toezicht, het verkeer, aanwezigheid van water en technische eisen waaraan de speeltoestellen en inrichting moet voldoen. Sociale veiligheid is bij het spelen belangrijk. Als deze niet aanwezig is, belemmert dit het spel en is er meer toezicht en begeleiding nodig. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de wijk Overvecht. Er is veel groen en ruimte om te spelen, maar deze wordt als onveilig ervaren. Ouders houden hun kinderen dan binnen.

Voor veiligheid gelden de volgende eisen

Leeftijd	Toezicht	Verkeer	Veiligheid
0-6	Overzicht is belangrijk. Dit geeft ouders gelegenheid om toezicht te houden.	Verkeersluwe woonomgeving en verkeerbarrières vergroten de veiligheid. Drukke wegen en 50 km wegen geven extra risico.	Voor alle speel- en verblijfsruimte geldt het attractiebesluit voor de veiligheid van speeltoestellen. De aanwezigheid van water vormt een extra risico voor jonge kinderen.
6-12	Buurten met voldoende sociale controle bieden een veiliger speelomgeving.	Verkeersluwe woonomgeving en verkeerbarrières vergroten de veiligheid. Drukke wegen en 50 km wegen geven extra risico. Voor deze leeftijd zijn ook veilige routes van en naar school van belang!	Voor alle speel- en verblijfsruimte geldt het attractiebesluit voor de veiligheid van speeltoestellen.
12-18+	Wijken met voldoende sociale controle bieden een veiliger omgeving.	Verkeersluwe route naar school en voldoende verkeersluwe verblijfsruimte verhogen de veiligheid.	Voor alle speel- en verblijfsruimte geldt het attractiebesluit voor de veiligheid van speeltoestellen.

5 Samenhang met andere speelmogelijkheden

Bij het checken van de vraag en de mogelijkheden voor speelruimte wordt eveneens gekeken naar de aanwezigheid van:

- groen en de speelmogelijkheden in het groen;
- beheerde speeltuinen en stadsboerderijen en met name naar de openstelling;
- de schoolpleinen: zijn ze toegankelijk en bieden ze goede speelmogelijkheden;
- sportcomplexen: openstelling, toegankelijk en toezicht;
- activiteitsaanbod in de openbare ruimte: Begeleid spelen, sport- en spelactiviteiten voor jongeren.

- 5 besloten plekken: beplanting, bebouwing (portieken, luifels, kopgevels, hoekjes), speelhuisjes;
- 6 maximaal 50 kinderen per speelplek;
- 7 verkeersluw, verblijfsgericht verkeer;
- 8 veilige routes naar school en andere voorzieningen (50 km/u wegen vormen barrières);
- 9 verschil tussen behoeftes jongens en meisjes;
- 10 oppassen voor dominantie/overlast groepen onderling en verdringing door jongeren ouder dan 12 jaar: zorg voor voldoende geschikte ruimte.

12 jaar en ouder

Binnen een straal van 1000 meter zijn aanwezig:

- 1 ruimte voor sportieve activiteiten: trapveld, voetbal/tennis/basketbalkooi: 3000 tot 6000 m²;
- 2 maximaal 100 jongeren per speelplek;
- 3 ruimte voor informele ontmoetingen in openbare ruimte: mogelijkheden voor beschutting, 'zien en gezien worden' en 'lawaaibestendig'. Locatie luistert nauw; NIMBY-effecten.

Checklist per leeftijdscategorie

0-6 jaar

- 1 Binnen-buitenrelatie woningen:
 - a korte af te leggen weg en zelfstandige begaanbaarheid;
 - b hanteerbare deuren, bel, microfoon;
 - c overgangsgebied dat zich leent voor spel;
 - d toezicht vanuit woning;
 - e aanwezigheid van privé buitenruimte.

Binnen een straal van honderd meter zijn aanwezig:

- 2 brede stoep (3 tot 5 m.), achterpad, steeg grasveld, pleintje;
- 3 formele speelplekken: totaal 100 tot 500 m² inrichting: spelaanleiding, open gebied om te kruipen, rennen, ballen etc. zand en water, speelelementen;
- 4 maximaal 50 kinderen per speelplek;
- 5 aantrekkelijke en begaanbare wandelroutes (kinderwagen, buggy);
- 6 verkeersluw, verblijfsgericht verkeer;
- 7 veilige oversteekplaatsen.

6-12 jaar

Binnen een straal van 300-400 meter zijn aanwezig:

- 1 brede stoepen (3 tot 5 meter, bij voorkeur zonzijde);
- 2 open vlak terrein (verhard of onverhard): 2000 tot 3000 m²;
- 3 speelterrein met speelelementen: 500 tot 2000 m²;
- 4 ruimten met avontuurlijk karakter (rommellandjes, fietscrossterreintjes, water);

Utrecht, een stad waar kinderen naar hartelust buiten kunnen spelen en waar jongeren elkaar buiten kunnen ontmoeten

Colofon

Uitgave

Gemeente Utrecht,
Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling
Programma Jeugd

Vormgeving

burolamp, Amsterdam

Datum

Juni 2009

Meer informatie

Postadres Postbus 2158, 3500 GD Utrecht
Telefoon 030 - 286 00 00
E-mail gemeente@utrecht.nl